

S/11666

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
ZAKŁAD METODYKI SZKOLENIA
TAKTYCZNO-OPERACYJNEGO

Płk dr Józef HALIK

PROCEDURY PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA ĆWICZEŃ W RAMACH SOJUSZU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO

WARSZAWA

2001

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

**WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
ZAKŁAD METODYKI SZKOLENIA TAKTYCZNO-OPERACYJNEGO**

Płk dr Józef HALIK

**PROCEDURY PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA
ĆWICZEŃ W RAMACH SOJUSZU
PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO**

Skrypt wykładu

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	3
1. Miejsce i rola ćwiczeń w systemie szkolenia PSZ NATO.....	6
2. Podział ćwiczeń według standardów natowskich.....	8
3. Kryteria doboru ćwiczeń prowadzonych w ramach sojuszu.....	10
4. Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń sojuszniczych NATO.....	13
5. Struktura organizacyjna i zadania kierownictwa ćwiczenia.....	27
6. Dokumenty planistyczne ćwiczeń sojuszniczych.....	32
Zakończenie.....	34
Wykaz literatury.....	36
Schematy.....	37

WPROWADZENIE

Na wstępie tego wykładu niezbędne będzie wyjaśnienie nie zawsze jednako interpretowanego słowa „procedura”. Otóż słowo „**PROCEDURA**” oznacza unormowany przepisami zwyczajowymi sposób postępowania, załatwiania jakiejś sprawy; tok, tryb, przebieg czegoś¹. Można poprzez analogię powiedzieć, że „procedura” w odniesieniu do ćwiczeń wojskowych to nic innego jak tryb lub przebieg ich przygotowania i prowadzenia. (**schemat 1**)

Wstąpienie naszego kraju do struktur NATO ma zasadniczy związek z przygotowaniem naszych sił zbrojnych do realizacji wspólnych przedsięwzięć w ramach Sojuszu wynikających z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. W związku z powyższym przed Siłami Zbrojnymi RP zostało postawione poważne wyzwanie, że powinny one, w niedalekiej perspektywie, osiągnąć zdolność do ścisłego współdziałania ze wszystkimi armiami Sojuszu Północnoatlantyckiego, praktycznie we wszystkich płaszczyznach działalności wojskowej.

Jak się powszechnie uważa jednym z ważnych środków wiodących do tego celu są ćwiczenia szczebla taktycznego i operacyjnego.

Trzeba mieć jednak świadomość tego, że Organizacja Północnoatlantycka skupia w sobie kilkanaście państw (19), które niejednokrotnie krańcowo różnią się od siebie, zarówno religią, ustrojem państwowym, potencjałem obronnym, historią itp., a nade wszystko posiadają one również nieco inny punkt widzenia na sprawy przygotowania i prowadzenia wojny.

Jednakże ich wspólne pozostawanie w tej organizacji – Sojuszu Północnoatlantyckim pozwoliło im jak dotąd wypracować wspólne ramy działania. Pozwalają one z jednej strony na sprawną realizację przedsięwzięć militarnych i niemilitarnych w ramach sojuszu, z drugiej zaś strony umożliwiają funkcjonowanie poszczególnych armii z zachowaniem ich narodowych tradycji, doświadczeń i przyzwyczajeń.

---

¹ Zob. *Słownik Języka polskiego*. Tom 2. PWN, Warszawa 1989, s. 926.

Wstąpienie do NATO dla Polski również nie oznaczało całkowitego wyzbycia się wszelkich dotychczasowych sposobów, metodologii pracy dowództw (sztabów) w zakresie przygotowania i prowadzenia walki, bitwy, operacji, aby osiągnąć pełną interoperacyjność. Istotą natomiast osiągnięcia tej interoperacyjności jest i będzie spełnianie jednakże określonych warunków, do których w szczególności można zaliczyć: (**schemat 2**)

- ◆ możliwość sprawnej realizacji zadań przez SZ RP w układzie koalicyjnym (znajomość i umiejętność posługiwania się przyjętymi w NATO procedurami oraz standardami);
- ◆ twórcze dostosowanie rozwiązań funkcjonalnych w SZ RP w zakresie modelu i sposobu szkolenia dowództw, sztabów i wojsk do rozwiązań stosowanych w armiach sojusznicznych;
- ◆ zachowanie możliwości współdziałania z poszczególnymi armiami państw NATO, ale równocześnie zachowanie narodowego charakteru naszej armii.

Konstatując – pełne dostosowanie sił zbrojnych do funkcjonowania w strukturach NATO oraz doktrynalne założenia – prowadzenia działań operacyjnych nie tylko na terytorium własnego kraju – wymuszają w Wojsku Polskim nie tylko wprowadzenie zmian dotyczących przygotowania całości sił i środków do obrony niepodległości i suwerenności własnego kraju, ale także działań sojusznicznych.

Jak pamiętamy, głębokie przemiany polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku spowodowały już wtedy konieczność zmian koncepcji użycia Sił Zbrojnych NATO. Wymagało to jak wiadomo również zmiany strategii militarnej i dostosowanie jej do nowych wyzwań i uwarunkowań. Ogłoszona w 1991 nowa Koncepcja Strategiczna NATO została przekształcona wstępnie w dyrektywy militarno-strategiczne, które zawierały normy wg których Sojusz i poszczególne państwa członkowskie powinny przygotowywać koncepcję, plany i siły zbrojne. W ślad za zmianą strategii NATO, uległy rów-

niez zmianie obowiązujące od lat 90-tych plany szkolenia operacyjnego sił zbrojnych sojuszu. Nowa rzeczywistość geopolityczna i militarna w Europie nie jako narzuca konieczność utworzenia w ramach sojuszu i w poszczególnych państwach takich sił zbrojnych, które byłyby zdolne do wykonywania szerokiego spektrum zadań zarówno militarnych, jak i niemilitarnych. **(schemat 3)** Powinny one zatem być zdolne zarówno do rozwiązywania sytuacji kryzysowych, działania w składzie sił ONZ w ramach misji pokojowych, jak i podjęcia skutecznych działań zgodnie z planami NATO.

Zaistniała sytuacja, a także redukcja wydatków na siły zbrojne były głównymi przyczynami zwrócenia szczególnej uwagi na sposób szkolenia i dowodzenia w ramach Sojuszu, w tym m.in. na planowanie ćwiczeń.

W systemach szkolenia dowództw, sztabów i wojsk poszczególnych państw NATO definitywnie ograniczono liczbę oraz rozmach ćwiczeń z wojskami, zwłaszcza na wyższych szczeblach dowodzenia, zastępując je ćwiczeniami mniej kosztownymi np.: dowódczo-sztabowymi lub z wykorzystaniem symulacji komputerowej.

Wbrew powszechnie panującej opinii nie istnieje formalnie zintegrowany system szkolenia Połączonych Sił Zbrojnych NATO. Armie poszczególnych krajów członkowskich szkolone są w ramach swoich narodowych systemów. Wynika to m.in. z głównych zasad istnienia i działania NATO, które zakładają, iż każde państwo ma zagwarantowane wszelkie prawa suwerenności. Nie mniej jednak daje się zauważyć coraz głębiej posunięty proces unifikacji wynikający z doświadczeń wspólnych ćwiczeń prowadzonych w ciągu kilkudziesięciu lat w ramach sojuszu.

Obowiązujące standardy ustanowione przez dowództwa sił zbrojnych NATO, które wynikają m.in. z przyjętej doktryny spełniają jednocześnie wymogi narodowych systemów szkolenia armii poszczególnych państw członkowskich.

1. MIEJSCE I ROLA ĆWICZEŃ W SYSTEMIE SZKOLENIA PSZ NATO

Podstawowym czynnikiem militarnym zapewniającym rozwiązywanie sytuacji kryzysowych przez Sojusz Północnoatlantycki są siły zbrojne poszczególnych państw członków, które mają być użyte zgodnie z postanowieniami Traktatu Waszyngtońskiego.

Aby można było ich z powodzeniem użyć powinny one być do tego odpowiednio przygotowane. Jednak osiągnięcie wysokiego poziomu umiejętności dowódców, sztabów wszystkich szczebli i wojsk w czasie pokoju jest możliwe dzięki wieloszczeblowemu i kompleksowemu szkoleniu w sytuacjach i warunkach zbliżonych do tych jakie mogą wystąpić na polu walki. Najbardziej właściwą i wszechstronnie sprawdzoną formą szkolenia, która pozwala osiągnąć taką sytuację (warunki szkolenia) są ćwiczenia.

Ćwiczenia w systemie szkolenia PSZ NATO odgrywają zasadniczą rolę. Stanowią bowiem platformę doskonalenia wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Ogólnym celem wszelkich ćwiczeń NATO jest wzmocnienie spójności sojuszu poprzez demonstrowanie solidarności, zdolności obronnej, gotowości i umiejętności wspólnego działania.

Szkolenie w ramach programu ćwiczeń jest ukierunkowane na przeciwdziałanie konfliktom i kierowanie w sytuacjach kryzysowych z szerokim udziałem przedstawicieli władz państwowych i lokalnych, a także innych organów (agencji, komitetów, itp.). Dodatkowo, w ramach operacji wspierających pokój, specjalny nacisk położony jest na współpracę wielonarodową oraz włączenie krajów partnerskich do ćwiczeń w ramach PdP.

Naczelnicy dowódcy PSZ NATO w Europie (*SACEUR*) i PSZ Atlantyku (*SACLANT*) (**schemat 4**) na mocy upoważnień Komitetu Wojskowego NATO są upoważnieni do organizowania ćwiczeń wojskowych dla podległych dowództw, sztabów i wojsk. Są oni także odpowiedzialni wspólnie z władzami na-

rodowymi, za przygotowanie podległych im sił do realizacji planów operacyjnych. Plany te obejmują całe spektrum operacji wojskowych prowadzonych w ramach misji pokojowych, sytuacji kryzysowych, a nawet potencjalnej wojny.

Każde ćwiczenie sojusznicze w zależności od rozmachu oraz szczebli biorących w nim udział ma do spełnienia (osiągnięcia) określone cele. Najczęściej sprawdzające, oceniające, testujące i doskonalące.

Poprzez realizację ćwiczeń dowództwo NATO oczekuje osiągnięcia następujących celów: (**schemat 5**)

- ◆ wzmocnienia spójności Sojuszu i zdolności bojowej w okresie zmian zachodzących w strategii i strukturach dowodzenia;
- ◆ sprawdzić, ocenić i doskonalic skuteczność połączonych sił zbrojnych i zintegrowanych struktur dowodzenia NATO w pełnym zakresie zadań w okresie pokoju, kryzysu i wojny;
- ◆ sprawdzić, ocenić i doskonalic polityczne, wojskowe i cywilne aspekty dotyczące planów operacyjnych, procedur i przedsięwzięć realizowanych przez sojuszników w sytuacjach kryzysowych;
- ◆ szkolic wyższych oficerów NATO do działania w ramach operacji połączonych i wielonarodowych na poziomie strategicznym i operacyjnym;
- ◆ sprawdzić, ocenić i doskonalic zdolności NATO w rozwinięciu Sił Szybkiego Reagowania w różnych obszarach i ich integracji z siłami regionalnymi, pod regionalnym dowództwem;
- ◆ rozwijać i doskonalic interoperacyjność, elastyczność i mobilność wielonarodowych dowództw i jednostek;
- ◆ ćwiczyć, oceniać i udoskonalać procedury wymagane dla utrzymania wiarygodnej zdolności nuklearnej;

- ◆ promować wzajemne zrozumienie, zaufanie, współpracę i interoperacyjność pomiędzy dowództwami, siłami NATO, a krajami partnerskimi w ramach programu PdP;
- ◆ sprawdzić, ocenić i doskonalić działania taktyczne na poziomie oddziału i pododdziału we wszystkich rodzajach i formach walki;
- ◆ sprawdzić, ocenić i doskonalić systemy dowodzenia, kontroli, łączności i rozpoznania;
- ◆ sprawdzić system planowania operacyjnego, ustalone procedury użycia sił zbrojnych oraz przestrzeganie ustaleń publikacji normatywnych;
- ◆ doskonalić interoperacyjność i uzgodnienia standaryzacyjne dotyczące doktryny, sprzętu i procedur stosowanych w PSZ NATO;
- ◆ testować, oceniać i doskonalić plany oraz przedsięwzięcia zabezpieczające i wspierające wojska operacyjne przez obronę cywilną, jak również prowadzenie cywilno-wojskowej współpracy;

Cele i zadania zakładane do osiągnięcia w ćwiczeniu muszą być zgodne z przyjętą przez wszystkich członków Sojuszu Dyrektywą, dotyczącą prowadzenia ćwiczeń przez głównych dowódców (*Major NATO Commanders Directive – NADREX*).

2. PODZIAŁ ĆWICZEŃ WEDŁUG STANDARDÓW NATOWSKICH

Rozwój techniki wojskowej, a co za tym idzie taktyki i sztuki operacyjnej stwarzają nowe wyzwania w zakresie szkolenia dowództw (sztabów) i wojsk. Aby sprostać tym wymaganiom w procesie szkolenia wszystkich armii sojuszu poszukuje się najbardziej skutecznych i nowoczesnych form i metod szkolenia specjalnie dobranych i adekwatnych do realizowanych celów i zadań szkoleniowych.

Powoduje to, że stosowane ćwiczenia taktyczne i operacyjne stają się coraz bardziej złożone ze względu na formę, rodzaj, rozmach, cel oraz zakres i sposób kontroli.

Według tych kryteriów zgodnie z obowiązującymi dokumentami normatywnymi ćwiczenie może być najlepiej scharakteryzowane i poprzez to wybrane do realizacji.

W charakterystyce ćwiczeń wg kryteriów zachodnich najważniejsze to: forma (*form*); rodzaj (*type*); rozmach (*extent*); cel ćwiczenia (*purpose of conduct*); oraz zakres kontroli (*control*).

Według tych kryteriów rozróżniamy (wyodrębniamy) następujące ćwiczenia: (**schemat 6**)

A. Ze względu na formę (*form*):

- ◆ ćwiczenia dowódczo-sztabowe – (*Command Post Exercise – CPX*);
- ◆ ćwiczenia z wojskami – (*Live Exercise – LIVEX*);
- ◆ ćwiczenia studyjne – (*Exercise Study*);
- ◆ ćwiczenia z zakresu zapobiegania i rozwiązywania kryzysów – (*Crisis Management Exercise – CMX*).

B. Ze względu na rodzaj (*type*):

- ◆ Ćwiczenia „syntetyczne” – (*Synthetic Exercise – SYNEX*);
- ◆ ćwiczenia wspomagane komputerowo – (*Computer Assisted – CAX*);
  - CAX rozproszony (*Distributed CAX*);
  - CAX nierozproszony (*Non – distributed CAX*);
- ◆ Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie – (*Field Training Exercise – FTX*);
- ◆ ćwiczenia dowódczo-sztabowe z wojskami w terenie – (*Command Field Exercise – CFX*);
  - szkieletowe ćwiczenia dowódcze w terenie (*The Skeleton CFX*);

- rozszerzone ćwiczenia dowódczo-sztabowe (*The Enhanced CPX – ECPX*);
- połączone FTX i ECPX (*The Combined FTX and ECPX*);
- ćwiczenia z wojskami w ramach większego ćwiczenia dowódczo-sztabowego (*An FTX within a larger CPX*).

C. Ze względu na rozmach:

- ◆ ćwiczenia angażujące wszystkich głównych dowódców NATO i podległych im dowódców oraz przedstawicieli MON (*NATO – wide exercises*);
- ◆ ćwiczenia angażujące dwóch lub więcej głównych dowódców NATO i/lub ich podwładnych (*Inter – command exercises*);
- ◆ ćwiczenia angażujące wydzieloną część głównego dowództwa NATO lub im podległe dowództwa np.: ćwiczenia ACE – ACLANT, itp. (*Intra – command exercises*);
- ◆ ćwiczenia interoperacyjne (*Operational Inter – operability exercises*).

D. Ze względu na cel:

- ◆ ćwiczenia proceduralne (*Procedural Exercises*);
- ◆ ćwiczenia w podejmowaniu decyzji (*Decision – Making Exercises*).

E. Ze względu na metodę kierowania i kontroli:

- ◆ ćwiczenia kontrolowane (*Controlled Exercises*):
  - z opracowanym wcześniej scenariuszem (*Pre – Scripting the Events*);
  - z dynamicznym scenariuszem (*Dynamic Scripting of the Events*);
- ◆ ćwiczenia o swobodnym przebiegu (*Free Play Exercises*).

3. KRYTERIA DOBORU ĆWICZEŃ PROWADZONYCH W RAMACH SOJUSZU

Traktat Północnoatlantycki określa, „... że strony Traktatu postanawiają zjednoczyć swoje wysiłki w celu zbiorowej obrony, zachowania pokoju i bez-

pieczeństwa oraz będą utrzymywały i rozwijały swoją indywidualną i zbiorową zdolność do odparcia zbrojnej napaści”². Za realizację tej polityki (tych postanowień) odpowiedzialny jest Komitet Wojskowy NATO. Większość jednak swych uprawnień przekazał podległym wyższym dowódcom NATO – upoważniając ich do organizowania ćwiczeń wojskowych dla podległych im dowództw i sztabów np.: (*SECEUR – AFCENT – LANDCENT – AIRCENT – BALTOP*).

Są oni odpowiedzialni za przestrzeganie programu ćwiczeń, prowadzonych w ich obszarach odpowiedzialności, wspierających plany alternatywne i inne wymogi operacyjne sojuszu. Określają wymagania odnośnie szkolenia specyficznego dla ich regionu oraz odpowiedzialność podległych im dowódców za przygotowanie ćwiczeń opracowywanych dla osiągnięcia zakładanych celów i spełniających je.

Przy wyborze rodzaju ćwiczeń należy dać odpowiedź na następujące pytania: (**schemat 7**)

- ◆ kogo należy szkolić?
- ◆ jakie należy realizować cele szkoleniowe?
- ◆ który rodzaj ćwiczenia zapewni osiągnięcie zakładanych celów?
- ◆ jakimi środkami dysponuje się (czas, baza szkoleniowa, sprzęt, fundusze)?
- ◆ który z rodzajów ćwiczeń (lub zestawienie – kombinacji ćwiczeń) zapewni pogodzenie zakładanych celów ze środkami, które przeznaczono na ćwiczenie?

Podstawową jednak zasadą w doborze ćwiczeń jest jednak kryterium celów, które są stawiane przed każdym przedsięwzięciem w tym szczególnie sojuszniczym.

---

² Por. Postanowienie *Traktatu Waszyngtońskiego* – artykuł V.

Przyjęty do osiągnięcia cel zasadniczy i cele szczegółowe rzutują w konsekwencji na wybór odpowiedniego rodzaju ćwiczenia i mają też wpływ na cele ćwiczeń narodowych. **(schemat 8)**

Główny cel ćwiczenia jest zazwyczaj ukierunkowany na szkolenie dowództw i sztabów w zakresie problematyki operacyjnej. Główny i szczegółowe cele ćwiczenia stanowią podstawę do opracowania sytuacji polityczno-militarnej i sytuacji wyjściowej. Odpowiednio do nich przyjmowany jest również określony model sytuacji kryzysowej lub model rozpoczęcia i prowadzenia wojny. Aby to ustalić, niezbędne jest przyjęcie w ćwiczeniu wielu tzw. założeń umownych. Stanowią one zarazem granice w obrębie których ograniczone są również ćwiczenia o znaczeniu narodowym.

Zasadą jest, że narodowe cele ćwiczenia mogą być realizowane jedynie w ramach założeń przyjętych przez NATO. Powoduje to konieczność odpowiednio wczesnego opracowania i dostarczenia organom NATO narodowych celów ćwiczeń. Nie dostarczenie celów na czas powoduje pewne perturbacje polegające w najlepszym wypadku na tym, że owe cele nie będą uwzględnione w założeniach ćwiczeń NATO.

Wszystkie państwa Sojuszu są zobowiązane do realizowania wytycznych dotyczących procedur stosowanych przy wdrażaniu natowskiej dyrektywy dotyczącej ćwiczeń wojskowych. Zgodnie z tymi ustaleniami szkolenie w ramach ćwiczeń obejmuje trzy poziomy: podstawowy, zaawansowany i operacyjny: **(schemat 9)**

❖ poziom podstawowy i zaawansowany:

- odpowiedzialność za szkolenie na tym poziomie spoczywa na poszczególnych krajach Sojuszu, które powinny zadbać o spełnienie kryteriów NATO w zakresie m.in. zdolności bojowej;
- prowadzone ćwiczenia w ramach tych postanowień powinny zapewnić przygotowanie narodowych sił zbrojnych, a także sił wydzielonych do formacji wielonarodowych i dowództw (szta-

bów) do działania na szczeblach taktycznych w tym w szczególności działań broni połączonych, C 2 i zaopatrzenia, ćwiczenia te powinny przygotować wojsko do działania w różnorodnych warunkach.

❖ poziom operacyjny:

odpowiedzialność za szkolenie na tym poziomie spoczywa na kraju wydzielającym określone siły do NATO, które wywiązują się ze swojego zadania poprzez prowadzenie ćwiczeń wojskowych dla osiągnięcia niezbędnego poziomu zdolności bojowej wymaganego od sił wielonarodowych, ale także na dowództwach PSZ NATO w Europie (ACE); głównymi problemami jest operacyjne rozwinięcie wojsk Sojuszu, działanie w różnych sytuacjach w ramach sił wielonarodowych, a także uzyskiwanie zdolności bojowej do wykonania nowych (przydzielonych) zadań.

Rozmach ćwiczeń oraz zakres problemowy ćwiczeń powinny być adekwatne do zakresu szkolenia, koncepcji użycia sił, procedur operacyjnych, a także odzwierciedlać właściwą reakcję na sytuację kryzysową lub militarną.

4. PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE ĆWICZEŃ SOJUSZNICZYCH NATO

Na sposób przygotowania i prowadzenia ćwiczeń Sojuszu Północnoatlantyckiego duży wpływ mają ustalenia, instrukcje i poglądy zawarte w nатовskiej doktrynie ćwiczeń (*NATO – Doctrine Exercise*). (**schemat 10**)

Szeroka gama przerabianych podczas ćwiczeń sojuszniczych zagadnień szkoleniowych i duża liczba biorących w nich udział dowództw (sztabów) i wojsk, a także wielonarodowy skład organów kierowania ćwiczeniem, wymusza niejako konieczność planowego i bardzo dokładnego ich zaplanowania i prowadzenia.

Planowanie (przygotowanie) ćwiczeń sojuszniczych odbywa się według ogólnych zasad wypracowania decyzji w NATO. Oznacza to, że na podstawie różnych propozycji, w drodze konsultacji i konsensusu przyjmowana jest jedna obowiązująca wszystkich koncepcja przeprowadzenia ćwiczenia.

Niezbędne korekty w tym zakresie ustala dowództwo NATO w porozumieniu z narodowymi sztabami sił zbrojnych państw sojuszniczych.

Według standardów NATO w procesie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń wyróżnia się pięć następujących po sobie etapów: (**schemat 11**)

- ❖ **programowanie;**
- ❖ **planowanie;**
- ❖ **prowadzenie;**
- ❖ **ocenie;**
- ❖ **meldowanie.**

Każdy etap i realizowane w ramach niego czynności są sobie podporządkowane i współzależne od siebie. Generalnie można powiedzieć, że wymienione etapy mieszczą się w trzech podstawowych fazach (okresach), tzn. **w fazie przygotowania i realizacji, i oceny ćwiczenia**. W fazie przygotowania mieszczą się dwa zasadnicze etapy programowanie i planowanie ćwiczenia, w fazie realizacji etap prowadzenia, natomiast dwa etapy, tzn. ocenianie (omówienie) i sprawozdawczość mieszczą się w fazie trzeciej – „ocenie”.

Wszystkie wymienione przedsięwzięcia (czynności) poszczególnych etapów mogą obejmować okres od kilkunastu miesięcy do kilku lat dla jednego ćwiczenia. Ich uzależnienie względem siebie jest szczególnie ważne, gdyż doświadczenia i wnioski wypracowane w toku jednego etapu wpływają na czynności kolejnego etapu. Uzależnienie etapów wynika również z kolejności realizowanych określonych czynności i opracowania dokumentów będących wynikiem działalności określonych zespołów planistów. Szczególną uwagę przywiązuje się do etapów oceny i sprawozdawczości, w czasie których opracowuje się

Planowanie (przygotowanie) ćwiczeń sojuszniczych odbywa się według ogólnych zasad wypracowania decyzji w NATO. Oznacza to, że na podstawie różnych propozycji, w drodze konsultacji i konsensusu przyjmowana jest jedna obowiązująca wszystkich koncepcja przeprowadzenia ćwiczenia.

Niezbędne korekty w tym zakresie ustala dowództwo NATO w porozumieniu z narodowymi sztabami sił zbrojnych państw sojuszniczych.

Według standardów NATO w procesie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń wyróżnia się pięć następujących po sobie etapów: (**schemat 11**)

- ❖ **programowanie;**
- ❖ **planowanie;**
- ❖ **prowadzenie;**
- ❖ **ocenie;**
- ❖ **meldowanie.**

Każdy etap i realizowane w ramach niego czynności są sobie podporządkowane i współzależne od siebie. Generalnie można powiedzieć, że wymienione etapy mieszczą się w trzech podstawowych fazach (okresach), tzn. w **fazie przygotowania i realizacji, i oceny ćwiczenia**. W fazie przygotowania mieszczą się dwa zasadnicze etapy programowanie i planowanie ćwiczenia, w fazie realizacji etap prowadzenia, natomiast dwa etapy, tzn. ocenianie (omówienie) i sprawozdawczość mieszczą się w fazie trzeciej – „ocenie”.

Wszystkie wymienione przedsięwzięcia (czynności) poszczególnych etapów mogą obejmować okres od kilkunastu miesięcy do kilku lat dla jednego ćwiczenia. Ich uzależnienie względem siebie jest szczególnie ważne, gdyż doświadczenia i wnioski wypracowane w toku jednego etapu wpływają na czynności kolejnego etapu. Uzależnienie etapów wynika również z kolejności realizowanych określonych czynności i opracowania dokumentów będących wynikiem działalności określonych zespołów planistów. Szczególną uwagę przywiązuje się do etapów oceny i sprawozdawczości, w czasie których opracowuje się

wnioski i zalecenia, które następnie wykorzystane są w następnych (o takiej samej tematyce) ćwiczeniach.

Pomimo stosunkowo długiego czasu, który przeznaczają się w szczególności na przygotowanie ćwiczenia niezbędna jest planowa i rytmiczna praca wszystkich dowództw, zespołów planistycznych zaangażowanych w jego przygotowanie.

W tym celu zostaje opracowany plan przygotowań do ćwiczenia, w którym chronologicznie przedstawione są ważniejsze przedsięwzięcia głównych organów i urzędów oraz zawarte wskazówki pozwalające na ustalenie terminów, sił i środków.

Szczegółowe wytyczne do przygotowania i kierowania ćwiczeniem wydawane są jako uzupełnienia do zarządzeń lub ramowych ustaleń. Pozwala to na prowadzenie przygotowań odpowiednio do stanu prac realizowanych w głównych dowództwach sojuszu oraz elastyczne wprowadzanie zmian i uzupełnień do dokumentów ćwiczenia, jak też szybkie i materiałowo oszczędne przekazywanie danych do grup kierujących przygotowaniem ćwiczenia.

W planowaniu ćwiczenia uczestniczą wyższe organa wojskowo-cywilne sojuszu oraz centralnej i terenowej administracji państwowej.

ETAP I – PROGRAMOWANIE (schemat 12)

Programowanie ćwiczeń sojuszniczych należy do zadań głównych dowódców NATO. Ich ustalenia w postaci skonsolidowanego Programu Ćwiczeń po zatwierdzeniu przez główne Dowództwa NATO zostaje przedstawiony do zatwierdzenia Komitetowi Wojskowemu i następnie Radzie Sojuszu do zaaprobowania i włączenia do rocznego Programu Ćwiczeń Wojskowych (*Military Exercise Programme*).

Program Ćwiczeń winien zamykać (obejmować) się w cyklu pięcioletnim oraz ujmować na jak najwcześniejszym etapie niżej wymienione zagadnienia:

- ❖ harmonogram ćwiczeń obejmujący:

- wykaz ćwiczeń do realizacji w pierwszym roku kalendarzowym cyklu ze ściśle określonymi terminami realizacji;
  - wstępny wykaz ćwiczeń, których realizacja przewidywana jest w drugim roku kalendarzowym;
  - roboczy wykaz ćwiczeń, których realizacja przewidywana jest w trzecim, czwartym i piątym roku kalendarzowym (cyklu szkolenia);
- ❖ wykaz charakterystyki (specyfikację) tych ćwiczeń (*Exercise Specification – EXSPEC*) obejmujący dane dotyczące: celów, zadań, koncepcji i zakresu, szczebla ćwiczeń, uczestników ćwiczeń, propozycję dowództw odpowiedzialnych za planowanie ćwiczenia (*OSE*) i dowództw odpowiedzialnych za ich realizację (*OCE*), a ponadto plan wydatków na dane ćwiczenie i przedsięwzięcia mu towarzyszące.

ETAP II – PLANOWANIE (schemat 13)

Planowanie to kolejny etap przygotowania ćwiczenia w trakcie którego oficer odpowiedzialny za planowanie ćwiczenia (*Officer Scheduling Exercise – OSE*) opracowuje specyfikację danego ćwiczenia (*EXSPEC*), która z kolei stanowi podstawę do opracowania przez oficera prowadzącego ćwiczenie (*Officer Conducting Exercise – OSE*) szczegółowej dokumentacji ćwiczenia.

Charakterystyka ćwiczenia (*EXPEC*) określa podstawowe dane dotyczące ćwiczenia takie jak: cele, zadania, zamiar, położenie wyjściowe, udział wojsk i sztabów, uwarunkowania polityczne oraz szacunkowe koszty ćwiczenia.

Specyfikacja ćwiczeń (*EXSPEC*) prowadzonych przez główne dowództwo NATO wymaga akceptacji Komitetu Wojskowego (*MC*).

W ćwiczeniach na niższych szczeblach dowodzenia, charakterystyka ćwiczenia jest akceptowana przez bezpośredniego przełożonego oficera odpowiedzialnego za przeprowadzenie ćwiczenia (*OSE*).

Rezultatem pracy procesu planowania jest opracowanie Rozkazu Operacyjnego do Ćwiczenia (*EXOPORD*).

Planowanie ćwiczenia jak już wcześniej wspomniano zapoczątkowuje oficer odpowiedzialny za planowanie i przeprowadzenie ćwiczenia (*OSE*). Cięży na nim obowiązek:

- ❖ wydania rozkazu do przeprowadzenia ćwiczenia;
- ❖ opracowania podstawowych wytycznych określających:
  - formę ćwiczenia, cel główny i cele szczegółowe;
  - obszar(y) prowadzenia ćwiczenia;
  - siły biorące udział w ćwiczeniu;
  - inne niezbędne ustalenia koordynacyjne stanowiące podstawę do planowania, prowadzenia, oceny i meldowania;
  - wyznaczenie oficera prowadzącego ćwiczenie (*OCE*), który jest w rzeczywistości odpowiedzialny za szczegółowe planowanie i prowadzenie ćwiczenia.

Jeżeli zachodzi potrzeba to *OCE* może przekazać część swoich uprawnień kierownikowi ćwiczenia (*Exercise Director*).

Generalnie należy stwierdzić, że proces planowania ćwiczenia odzwierciedla sposób, w jaki sztaby prowadzą planowanie operacyjne. Wykorzystanie w pełni takiego sposobu ułatwia to planowanie, skraca czas trwania tego procesu, redukuje liczbę konferencji planistycznych, a także obniża koszty ćwiczenia.

Wypracowana w tym zakresie metodyka przewiduje, że okres planowania ćwiczenia, w zależności od jego złożoności i rozmachu, wynosi od 18 do 24 miesięcy, a w wielu przypadkach nawet 36 miesięcy. (**schemat 14**)

Zgodnie z dokumentacją normatywną NATO, planowanie ćwiczenia obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- ❖ nie wcześniej niż 2,5 roku przed rozpoczęciem ćwiczenia oficer odpowiedzialny za jego przeprowadzenie (*OSE*) powołuje **główny zespół planowania ćwiczenia**.

Grupa ta składa się z planistów reprezentujących główne dowództwa zaangażowane w ćwiczeniu i posiadających uprawnienia do kierowania

ćwiczeniem. Zespół ten jest odpowiedzialny za opracowanie propozycji *EXSPEC* i *Instrukcji Planowania Ćwiczenia - EXPI*²;

- ❖ nie wcześniej niż 2 lata przed rozpoczęciem ćwiczenia odbywa się Wstępna Konferencja Planistyczna (*Initial Planning Conference – IPC*) w celu uzgodnienia charakterystyki (koncepcji) ćwiczenia (*EXSPEC*), specyficznych koncepcji i uzgodnień, określenie generalnych ograniczeń ćwiczenia i niezbędnych sił. Powinny również zostać określone zasady kierowania ćwiczeniem i ogólny scenariusz jego przebiegu;
- ❖ po zaakceptowaniu *EXSPEC* oraz sytuacji wyjściowej ćwiczenia oficer odpowiedzialny za ćwiczenie (OSE) organizuje spotkanie planistów w celu opracowania strategicznych wytycznych do ćwiczenia, dalszego uszczegółowienia zasad dowodzenia i kontroli oraz innych ważnych zagadnień wymagających opracowania w konkretnym ćwiczeniu;
- ❖ nie wcześniej niż 1 rok przed rozpoczęciem ćwiczenia OSE dokonuje oceny sytuacji militarno-strategicznej zakończonej opracowaniem koncepcji operacyjnej ćwiczenia (*EXCONOP*);
- ❖ po opracowaniu *EXCONOP* oficer prowadzący ćwiczenia OCE prowadzi ocenę sytuacji operacyjnej i opracowuje Plan Operacji (*EXOPLAN*), OCE lub wyznaczony dowódca opracowuje Rozkaz Operacyjny do Ćwiczenia (*Exercise Operation Order – EXOPORD*).

Rozkaz do ćwiczenia opracowany jest przez **Centralny Zespół Planowania** (*Central Planning Team – CPT*). Zespół ten podzielony jest na zespoły funkcyjne, które odpowiedzialne są za opracowanie określonych części (punktów) rozkazu. W tym samym czasie opracowywana jest **Dyrektywa Sztabu Kierownictwa Ćwiczenia** (*Directing Staff*

---

² Niekiedy dokument ten nazywany jest również Dyrektywą do planowania ćwiczenia (*Exercise Planning Directive – EXPLANDIR*) opracowana wówczas gdy niezbędne jest uszczegółowienie wytycznych zawartych w *EXSPEC*.

Directive – DIDIR). Zawiera ona wszelkie informacje (ustalenia) dla sztabu kierownictwa ćwiczenia niezbędne do prowadzenia i kontrolowania ćwiczenia;

- ❖ ustalone w czasie Wstępnej Konferencji Planistycznej (IPC) siły są identyfikowane i sprawdzane za pomocą **Systemu Identyfikacji Sił** (*Force Identification System – FIDS*);
- ❖ dowódcy sił biorących udział w ćwiczeniu mogą prowadzić konferencję przed rozpoczęciem ćwiczenia w celu wyjaśnienia wszelkich wątpliwości;
- ❖ wszelkie spotkania specjalistów powinny mieścić się w planach konferencji planistycznych ćwiczenia prowadzonych przez OSE/OCE.

Konstatując w czasie planowania ćwiczenia opracowywane dokumenty są przypisane określonym zespołom planującym lub konkretnym osobom funkcyjnym ćwiczenia.

I tak planiści ćwiczenia wyznaczeni przez oficera odpowiedzialnego za przeprowadzenie ćwiczenia (*OSE*) są odpowiedzialni za przygotowanie **EXSPEC** i **EXPI**. Natomiast planiści operacyjni sztabu OSE opracowują **EXCONOP**. Oficer prowadzący ćwiczenie (*OCE*) jest odpowiedzialny za opracowanie **EXOPLAN** i **EXOPORD**.

W praktyce opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia (planu operacji) i rozkazu operacyjnego do ćwiczenia prowadzone jest w ścisłej współpracy z główną grupą planowania ćwiczenia powołaną przez OSE.

Zasadnicze znaczenie dla przedsięwzięć etapu planowania mają Konferencje Planistyczne.

Ilość konferencji zależy od rodzaju ćwiczenia i jego złożoności. Średnio przyjmuje się, że dla opracowania ćwiczenia dowódczo-sztabowego przeprowa-

dza się od 2 do 4 konferencji⁴. Cele oraz zakres omawianych problemów w ramach kolejnych konferencji może być następujący:

A. PRZEDWSTĘPNA KONFERENCJA PLANISTYCZNA (*PREINITIAL PLANNING CONFERENCE – PIC*).

Jest organizowana w miarę potrzeb. Uczestniczą w niej przedstawiciele NATO wyznaczeni do roli OSE/OCE oraz dowództwa z państwa gospodarza organizującego ćwiczenie.

Celem konferencji jest:

- ❖ ustalenie (przedyskutowanie) zakresu wstępnego planowania;
- ❖ wymiana informacji o wszelkich wcześniejszych ustaleniach (przygotowaniach) podjętych w ramach projektu ćwiczenia;
- ❖ ustalenie (określenie) generalnych ograniczeń ćwiczenia i ewentualnych możliwości poszerzenia jego założeń;
- ❖ uzgodnienie terminów przygotowania (opracowania) i przeprowadzenia ćwiczenia;
- ❖ sprecyzowanie roli i zakresu odpowiedzialności poszczególnych ogniw w przygotowaniu ćwiczenia;
- ❖ ustalenie punktów kontaktowych i oficerów łącznikowych we wszystkich uczestniczących dowództwach oraz określenie szczegółowej listy adresatów korespondencji związanej z ćwiczeniem.

B. WSTĘPNA KONFERENCJA PLANISTYCZNA (*INITIAL PLANNING CONFERENCE – IPC*)

Uczestniczą w niej przedstawiciele wszystkich zainteresowanych Wyższych Dowództw NATO, kraju gospodarza oraz wszystkich państw biorących udział w ćwiczeniu.

Celem konferencji jest:

- ❖ weryfikacja planowych przedsięwzięć związanych z ćwiczeniem;

---

⁴ W celu opracowania wieloszczeblowego strategicznego ćwiczenia dowódczo-sztabowego PSZ NATO pk: „Winter Cimex 93” oprócz 17 konferencji planistycznych dowództw NATO, w RFN przewidziano przeprowadzenie 5 resortowych narad jednej konferencji i 2 narad regionalnych.

- ❖ zatwierdzenie specyfikacji ćwiczenia (*EXSPEC*) szczególnie w zakresie harmonogramu procesu planowania, scenariusza ćwiczenia, jego lokalizacji, celów, polityki informacyjnej, wymagań co do uczestnictwa (jeżeli jest to możliwe na tym etapie), zabezpieczenia ćwiczenia ze strony gospodarza;
- ❖ sprecyzowanie wspólnej polityki informacyjnej i ustalenie specjalnych wymagań oraz sporządzenie listy gości i obserwatorów;
- ❖ sprecyzowanie składu zespołu planistycznego ćwiczenia oraz przedstawicieli państw do wzmocnienia sztabu kierownictwa ćwiczenia i wymagań w tym zakresie;
- ❖ zapoczątkowanie pracy zespołów planistycznych;
- ❖ przedyskutowanie wstępnego projektu rozkazu operacyjnego do ćwiczenia (*Draft EXOPORD*) i prowadzenie nad nim dalszych prac;
- ❖ ustalenie listy państw, które będą aktywnie uczestniczyły w ćwiczeniu oraz tych, które prześlą obserwatorów;
- ❖ opracowanie projektu informacji prasowej (informacja o ćwiczeniu – bardzo ogólna).

C. GŁÓWNA KONFERENCJA PLANISTYCZNA (*MAIN PLANNING CONFERENCE – MPC*)

Uczestniczą w niej osoby funkcyjne dowództw, przedstawiciele poszczególnych państw uczestników ćwiczenia w tym, kraju gospodarza oraz członkowie grupy planowania ćwiczenia.

Celem tej konferencji jest:

- ❖ przedstawienie informacji i zapoznanie z dokumentacją ćwiczenia opracowaną przez planistów ćwiczenia i wspólne jej przedyskutowanie;
- ❖ określenie potrzeb opracowania dokumentów specjalistycznych;

- ❖ przedyskutowanie wszystkich podnoszonych przez przedstawicieli NATO i państw partnerskich problemów, spostrzeżeń i zgłoszonych uwag;
- ❖ zaakceptowanie dotychczas wykonanych prac i określenie trybu dalszego postępowania;
- ❖ opracowanie i wydanie oświadczenia dla mediów.

D. KOŃCOWA KONFERENCJA PLANISTYCZNA (*FINAL PLANNING CONFERENCE*).

Biorą w niej udział osoby funkcyjne i członkowie zespołów planistycznych jak w czasie Głównej Konferencji Planistycznej.

Jej celem jest:

- ❖ przyjęcie ostatecznego stanowiska wobec statusu ćwiczenia w odniesieniu do obowiązujących dokumentów normatywnych (aktów prawnych obowiązujących wszystkich uczestników);
- ❖ dokonanie przeglądu dokumentacji ćwiczenia i jej zatwierdzenie;
- ❖ zakończenie prac związanych z uzgodnieniem zasad koordynacji ruchu lotniczego, morskiego i lądowego.

ETAP III – PROWADZENIE ĆWICZENIA (schemat 15)

Etap ten polega na ścisłym rozegraniu ćwiczenia, zgodnie z wytycznymi zawartymi w rozkazie operacyjnym do ćwiczenia (*EXOPORD*) i ustaleniami podjętymi podczas finalnej konferencji planistycznej oraz zawartych w innych rozkazach wydanych dodatkowo.

W przebiegu ćwiczenia sojuszniczego wyróżnia się umownie trzy jego okresy dotyczące zarówno działalności kierownictwa ćwiczenia jak i ćwiczących.

Okres pierwszy – trwający zwykle kilka dni – obejmuje czynności pozwalające ćwiczącym i kierownictwu osiągnąć gotowość do ćwiczenia.

Wiąże się on najczęściej z organizacją i przeprowadzeniem szkolenia ze wszystkimi jego uczestnikami. Poświęca się go zapoznaniu z sytuacją i zadaniami oraz dokumentami normatywnymi, obowiązującymi wszystkich uczestników ćwiczenia. W tym okresie ćwiczenia rozwiązuje się wszystkie problemy związane z organizacją łączności (komunikowania się) trybu pracy (zmianowość) miejsca pracy itp.

Pierwszy okres prowadzenia ćwiczenia jest niejako przedłużeniem procesu planowania ćwiczenia w którym obowiązkowo uczestniczą wyżsi dowódcy NATO i znaczna część sztabów biorących udział w ćwiczeniu.

W przypadku wielonarodowych dowództw oraz faktu, iż od ostatniej (finalnej) konferencji planistycznej upłynęło zwykle trochę czasu, koniecznym jest „dopięcie” problemów organizacyjnych, a także szczegółowego zapoznania się z opracowaną dokumentacją ćwiczenia oraz rzeczywistym rozmieszczeniem SD i grup funkcjonalnych.

Drugi okres (zasadniczy) – trwający od kilku do kilkunastu dni, a niekiedy i tygodni obejmuje przedsięwzięcia (czynności) ukierunkowane na praktyczną (merytoryczną) realizację zadań związanych z treścią ćwiczenia np.: w ćwiczeniach „PdP” będą to problemy związane z prowadzeniem misji pokojowych, ewakuacją ludności czy też niesienie pomocy podczas akcji humanitarnych. Jego treścią jest także dowodzenie wojskami w tych operacjach (symulowanych lub realnie ćwiczonych). Należy podkreślić, że w ćwiczeniach natowskich unika się tzw. przeskoków operacyjnych, stosując natomiast wielozmianowość pracy sztabu.

Trzeci okres – obejmuje realizację przedsięwzięć kończących ćwiczenie, tzn. przerwanie działań, odtworzenie gotowości bojowej, przygotowanie ćwiczących do powrotu do miejsc stałej dyslokacji oraz omówienie i ocena ćwiczenia.

ETAP IV – OCENIANIE ĆWICZENIA (schemat 16)

Ocenianie ćwiczenia to proces zaczynający się właśnie już w okresie przygotowania i trwający w każdym okresie jego prowadzenia. Ocena ćwiczenia musi być wiarygodna i dotyczyć wszystkich aspektów.

W zależności od rodzaju ćwiczenia, założonego celu, rozmachu i jego znaczenia w przygotowaniu dowództwa (sztabu) i wojsk, ocena może być dokonana kompleksowo na sesjach dyskusyjnych po zakończeniu ćwiczenia lub w czasie specjalnie w tym celu organizowanych omówień. Jeżeli istnieje potrzeba oceny jakiegoś etapu ćwiczenia w trakcie jego trwania lub zaraz po zakończeniu, organizowane jest omówienie ćwiczenia tzw. „na gorąco” („*Hot wash up*”).

Wówczas dowódca omawia je w gronie swoich zastępców zaś poszczególne szefowie z podległymi komórkami funkcjonalnymi.

Zakres omówienia obejmuje wszystkie istotne problemy zaistniałe w okresie ćwiczenia – zarówno te zakończone sukcesem, jak i porażką, zaś organizacja i metoda omówienia ćwiczenia jest sprawą prowadzącego. Dość często stosowaną w NATO metodą jest „bezpośrednie odpytywanie uczestników” o sposób podejścia do rozwiązywanych w ćwiczeniu problemów.

Ocena ćwiczenia może przyjąć wiele form począwszy od tzw. **Meldunku pierwszego wrażenia** (*First Impression Report – FIR*) opracowanego natychmiast po zakończeniu ćwiczenia, aż do szczegółowej analizy przebiegu całego ćwiczenia prowadzonej przez specjalny zespół i zakończonej szczegółowym **sprawozdaniem analitycznym z ćwiczenia** (*Exercise Analysis Report*).

Dane uzyskane z przeprowadzonych ocen mogą być wykorzystane do:

- ❖ określenia stopnia osiągnięcia założonych celów ćwiczenia;
- ❖ sprawdzenia efektywności planów, procedur, sprzętu, urządzeń oraz stopnia wyszkolenia dowództw (sztabów) i wojsk;
- ❖ porównania rezultatów ćwiczenia z rezultatami poprzednich ćwiczeń;
- ❖ uchronienia się przed popełnionymi błędami w przyszłości;

- ❖ identyfikacji problemów z zakresu standaryzacji w interoperacyjności sprzętu i procedur.

Ze względu na znaczną umowność ćwiczeń, wiarygodność wniosków i doświadczeń często musi być poparta dyskusją prowadzoną bezpośrednio po zakończeniu ćwiczenia (*Post Exercise Discussion – PXD*).

Dyskusja ta jest ze wszech miar pożyteczna, gdyż umożliwia ona uczestnikom ćwiczenia:

- ❖ wymianę doświadczeń i własnych poglądów z innymi uczestnikami ćwiczenia;
- ❖ dokonania analizy działania dowództw (sztabów) i wojsk w czasie ćwiczenia w szczególności w odniesieniu się do celów określonych w rozkazie operacyjnym do ćwiczenia (*EXOPORD*);
- ❖ natychmiastowe wykorzystanie zdobytych doświadczeń.

Ocena ćwiczenia dokonywana jest przez specjalnie powołany zespół kontroli i oceny, stanowiący element kierownictwa ćwiczenia. Stanowi go najczęściej grupa doświadczonych odpowiednio dobranych oficerów, którzy są upoważnieni do kontroli i przedstawiania ocen. Ocena jest wystawiana wszystkim uczestnikom w szczególności zaś dowództwom (sztabom) oraz ćwiczącym wojskom. Dotyczy ona zarówno strony merytorycznej jak i organizacyjnej, a także stopnia wykonania zadania.

Z oceną stanu przygotowania dowództw i sztabów oraz wojsk do realizacji określonych zadań ściśle wiąże się problem doboru właściwych kryteriów oceny poziomu wyszkolenia.

Zakres omówienia i oceniania jest uzgodniony przez wszystkich uczestników ćwiczenia przed jego rozpoczęciem i ujęty w charakterystyce ćwiczenia (*EXSPEC*) oraz rozkazie operacyjnym do ćwiczenia (*EXOPPRD*).

ETAP V – MELDOWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ (schemat 17)

Składanie meldunków o rezultatach ćwiczenia oraz jego ocenie należy do obowiązków oficera odpowiedzialnego za przeprowadzenie ćwiczenia (OSE),

jak również prowadzącego ćwiczenie (OCE) i wszystkich dowódców ćwiczących wojsk.

System składania meldunków stanowi zarówno element rozliczeniowy, jak również bogate źródło informacji dla przyszłych organizatorów kolejnych ćwiczeń. Umożliwia on upowszechnianie tych wyników i doświadczeń.

Sprawozdania z ćwiczeń mogą być następujące: (**schemat 18**)

❖ **Meldunek pierwszego wrażenia** (*First Impression Report – FIR*)

Jest sprawozdaniem obligatoryjnym sporządzanym przez ćwiczących dowódców i przesyłany do oficera prowadzącego ćwiczenie (OCE) w ciągu 48 godz. po jego zakończeniu. Natomiast OCE obowiązany jest przesłać zbiorcze sprawozdanie z kolei do oficera planującego ćwiczenie (OSE).

❖ **Wstępne sprawozdanie z ćwiczenia** (*Preliminary Exercise Report – PER*).

Opracowywany jest w szczególności w ćwiczeniach z zakresu zapobiegania i rozwiązywania kryzysów (CMX), wskazuje na niezwykle ważne doświadczenia i wnioski lub wymaga decyzji korygujących. Jest sporządzany przez głównego dowódcę NATO i przesyłany do Komitetu Wojskowego i określonych krajów członkowskich NATO.

❖ **Sprawozdanie z dyskusji po zakończeniu ćwiczenia** (*Post Exercise Discussion Report – PXD Report*).

Sporządzane jest wówczas, gdy wyraźnie zaznaczono to w rozkazie (*EXOPORD*). Stanowi podsumowanie głównych punktów dyskusji i jest przesyłany do uczestniczących w ćwiczeniu jednostek, dowództw i innych zainteresowanych stron.

❖ **Sprawozdanie analityczne z ćwiczenia** (*Exercise Analysis Report*).

Zawiera analizę i ocenę ćwiczenia przeprowadzoną przez zespół analiz. Sporządza go przewodniczący zespołu i przedstawia oficerowi odpowiedzialnemu za przeprowadzenie ćwiczenia (OSE).

❖ **Końcowe sprawozdanie z ćwiczenia** (*Final Exercise Report – FER*).

Jest meldunkiem podsumowującym ćwiczenie, zawiera ważną informację o ćwiczeniu w tym m.in. ocenę stopnia osiągnięcia celów ćwiczenia, wnioski, uwagi oraz propozycje przedsięwzięć koniecznych do uwzględnienia w następnych ćwiczeniach. Dokument ten sporządzany jest przez oficera odpowiedzialnego za przeprowadzenie ćwiczenia (OSE) na podstawie meldunków oficera prowadzącego ćwiczenie (OCE) w terminie do 90 dni po zakończeniu ćwiczenia i przesyłany do głównych dowództw NATO, Komitetu Wojskowego i innych zainteresowanych władz.

❖ **Roczne sprawozdanie z ćwiczeń** (*Annual Military Exercise Report*).

Celem tego sprawozdania jest zaprezentowanie głównych aspektów prowadzonych ćwiczeń w roku kalendarzowym. Sprawozdanie jest sporządzane przez:

- Zasadnicze Podporządkowane Dowództwa (PSCs) – do 15 marca;
- Główne Podporządkowane Dowództwa (MSCs) – do 15 kwietnia;
- Główne Dowództwa NATO (MNCs) – do końca maja.

Kopie tych sprawozdań przesyłane są do Komitetu Wojskowego, do wszystkich państw członkowskich i zainteresowanych dowódców.

Szczegółowe informacje (wytyczne) dotyczące zarówno formy jak i treści ujmowanych w sprawozdaniach (szczególnie niejawnych) umieszczane są w charakterystyce ćwiczenia (*EXSPEC*) i rozkazie operacyjnym do ćwiczenia (*EXOPORD*).

5. STRUKTURA ORGANIZACYJNA I ZADANIA KIEROWNICTWA ĆWICZENIA

Efektywność wszystkich ćwiczeń zależy w dużym stopniu od sprawności działania osób funkcyjnych (zespołów) powołanych do kierowania i kontroli, a także zabezpieczenia ich właściwego przebiegu.

Kierownictwo ćwiczenia stanowi zespół osób funkcyjnych w określonej strukturze organizacyjnej z nadanymi im uprawnieniami i nałożonymi obowiązkami dotyczącymi przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia, w tym głównie kierowania jego przebiegiem.

Zespół ten wyposażony jest w niezbędne narzędzia pracy (środki transportu i łączności), jest powiązany wzajemnymi zależnościami służbowymi ze strukturą ćwiczących dowództw (sztabów) i wojsk. Jego strukturę funkcjonalno-organizacyjną każdorazowo dyktują potrzeby oraz skład dowództw (sztabów) i wojsk uczestniczących w ćwiczeniu.

(schemat 19) Osobą odpowiedzialną za przebieg ćwiczenia jest oficer prowadzący ćwiczenia (OCE). W przypadku , gdy występuje więcej niż jeden OCE, wyznacza się wówczas oficera koordynującego i wtedy na nim spoczywa pełna odpowiedzialność za sprawną realizację ćwiczenia. Oficer prowadzący ćwiczenie (OCE) kieruje jego przebiegiem poprzez następujące zespoły i osoby funkcyjne:

- ❖ kierownika ćwiczenia;
- ❖ zastępcę(ów) kierownika ćwiczenia;
- ❖ sztab kierownictwa ćwiczenia;
- ❖ zespoły kontroli i oceny ćwiczenia;
- ❖ dowództw ćwiczących jednostek (wojsk własnych i przeciwnika).

Oficer prowadzący ćwiczenie kieruje się wytycznymi zawartymi w rozkazie operacyjnym do ćwiczenia, obowiązującymi procedurami i innymi dokumentami ćwiczenia, dążąc do zrealizowania założonych celów i zadań.

W przypadku konieczności odstąpienia od ustalonych procedur, zadaniem oficera prowadzącego ćwiczenie jest upewnienie się, czy wszystkie zmiany (przewidziane sytuacje) zostały ujęte w rozkazie operacyjnym. W sytuacjach kiedy ćwiczący dowódcy podejmą decyzję o niekonwencjonalnym użyciu swoich wojsk odmiennym od określonych w regulaminie walki, wówczas oficer prowadzący

ćwiczenie (OCE) może pozwolić na taką innowację, lecz tylko wtedy, jeżeli działanie to mieści się w ramach przyjętego rozkazu do szkolenia

Oficer odpowiedzialny za przeprowadzenie ćwiczenia (OSE), jako przełożony oficera prowadzącego może przerwać, rozszerzyć lub zmodyfikować całość lub część ćwiczenia jeśli, według jego oceny, wymaga tego bezpieczeństwo planów lub procedur NATO, bezpieczeństwo uczestniczących wojsk lub zaistniała sytuacja polityczna czyni taką akcję niezbędną.

W takim przypadku jest on zobowiązany powiadomić o powziętej decyzji i przyczynach takiego działania Komitet Wojskowy NATO oraz zainteresowane państwa.

KIEROWNIK ĆWICZENIA (Dyrektor ćwiczenia – *EXDIR*) – jest odpowiedzialny za realizację ćwiczenia włączając w to lokalny sztab kierownictwa ćwiczenia, rozjemców, zespół kontroli i oceny itp. Kierownik ćwiczenia prowadzi i kontroluje ćwiczenie udzielając jego uczestnikom wskazówek i pomocy. Posiada kompetencje, które umożliwiają mu aktywne oddziaływanie na przebieg ćwiczenia oraz osiągnięcie założonych celów.

ZASTĘPCA(Y) KIEROWNIKA ĆWICZENIA – pomaga kierownikowi w organizacji i prowadzeniu ćwiczenia. Jego działalność jest ukierunkowana na pracę ćwiczącego sztabu.

SZTAB KIEROWNICTWA ĆWICZENIA (*DISTAFF*).

Obok osób stanowiących trzon kierownictwa ćwiczenia ważną rolę odgrywa również sztab kierownictwa ćwiczenia. Powoływany jest zwykle w ćwiczeniach z wojskami, ćwiczeniach dowódczo-sztabowych, grach komputerowych oraz grach studyjnych.

Struktury sztabu kierownictwa ćwiczenia są zmienne. Zależą głównie od szerebła dowodzenia na którym organizowane jest ćwiczenie oraz jego rozma-
chu.

Podstawowym zadaniem sztabu kierownictwa jest kierowanie i kontrola rozgrywania ćwiczenia w taki sposób, aby zapewnić wykonanie zadań i osiągnięcie założonych celów działania.

Przed sztabem kierownictwa mogą stać dodatkowe zadania takie jak:

- ❖ pozorowanie (podgrywanie) pola walki;
- ❖ podgrywanie działań dowództw (SD) i wojsk nie biorących udziału w ćwiczeniu;
- ❖ działanie w roli dowódcy strony przeciwnej.

W celu podgrywania działań jednostek bojowych nie uczestniczących w ćwiczeniu, sztab kierownictwa jest zobowiązany je zasymulować.

Podstawową funkcją sztabu kierownictwa w ćwiczeniach z wojskami jest sprawowanie nadzoru nad ruchem i działaniem strony przeciwnej. Sztab kierownictwa utrzymuje stałą łączność pomiędzy dowódcami stron ćwiczących w taki sposób, aby zapewnić maksimum realizmu pola walki. Jednocześnie w ćwiczeniach z wojskami nie wymaga się sztabu kierownictwa ćwiczenia i oceniania rezultatów pojedynczych sytuacji taktycznych (epizodów walki). Z reguły obowiązek ten należy do zespołów rozjemczych.

Sztab kierownictwa ćwiczenia w ćwiczeniu dowódczo-sztabowym (CPX) (schemat 20) może składać się z następujących osób funkcyjnych i komórek:

- szef sztabu (DISTAFF);
- komórki operacyjnej;
- komórki rozpoznawczej;
- komórki logistycznej;
- komórki łączności;
- komórki personalnej/administracyjnej;
- komórek kontrolno-podgrywających, reprezentujących SD i wojska przełożonych, podwładnych i sąsiadów oraz organizacji nie biorących udziału w ćwiczeniu;

- oficera prasowego będącego dowódcą/koordynatorem dla sztabu kierownictwa ćwiczenia w sprawach kontaktu z mediami;
- komórki kontaktów cywilno-wojskowych (w tym oficerów prawników) wg potrzeb.

Szefem sztabu kierownictwa jest oficer starszy ze sztabu, który był zaangażowany w planowaniu ćwiczenia. Musi on doskonale znać ćwiczenie zarówno od strony merytorycznej jak i organizacyjnej, odpowiednie plany, jak również procedury z tym związane.

Jest tym oficerem, który poprzez swój sztab kontroluje i kieruje ćwiczeniem dla zapewnienia osiągnięcia założonych celów.

Oficerowie sztabu kierownictwa ćwiczenia wywodzą się ze sztabu dowództwa NATO ale mogą być też wspierani przez oficerów z krajów – członków sojuszu biorących udział w planowaniu ćwiczenia.

Sztab kierownictwa ćwiczenia powinien być rozmieszczony jak najbliżej ćwiczących SD aby mógł na bieżąco śledzić przebieg ćwiczenia i w odpowiednim czasie monitorować i kierować jego przebiegiem. Sztab ćwiczenia ma również prawo wykorzystywać mapy sytuacyjne ćwiczących, które mogą posłużyć mu do opracowania problemów dnia (tzw. incydentów).

W celu ułatwienia koordynacji działań, sztaby kierownictwa ćwiczenia powinny mieć do swojej dyspozycji odpowiednie środki łączności.

Sztab kierownictwa ma prawo w pełni kontrolować przebieg ćwiczenia. Jest on w związku z tym organem autonomicznym i działa niezależnie od ćwiczących. Ma całkowitą swobodę wnikania w działanie ćwiczących i nieograniczony dostęp do wszystkich informacji.

Jakkolwiek rodzące się konflikty pomiędzy sztabem kierownictwa i ćwiczącymi są przedstawiane do rozstrzygnięcia oficerowi prowadzącemu ćwiczenie, który podejmuje stosowną decyzję. Sztab kierownictwa działający przy oficerze - koordynatorze, sprawuje funkcje sztabu kontrolnego (*DICONSTAFF*)⁵.

⁵ Sztab kontrolny (*DICONSTAFF*) wyznaczany jest jako tzw. „sztab główny” w ćwiczeniach wielonarodowych.

Szef tego sztabu podlega oficerowi prowadzącemu ćwiczenie (OCE) i kierownikowi ćwiczenia, i jest w pełni odpowiedzialny za kierowanie i kontrolowanie przebiegu ćwiczenia.

Struktura organizacyjna sztabu kierownictwa jest określona w zarządzeniach sztabu kierownictwa *DISTAFF*.

Sztab kierownictwa musi podejmować wysiłki, aby zawsze posiadać aktualne dane o stratach, zniszczeniach oraz zasobach sił i środków obu stron, po każdej rozegranej sytuacji taktycznej.

Przez cały czas trwania ćwiczenia sztab kierownictwa i komórki kontrolne na niższych szczeblach muszą:

- dokładnie znać dane wyjściowe co do ilości sił i środków, celów jakie mają być osiągnięte w poszczególnych etapach ćwiczenia, a także granice dopuszczalnych strat i zniszczenia;
- na czas informować ćwiczących o ich stratach i zniszczeniach oraz sprawdzać, czy te dane są uwzględniane w podejmowanych przez nich decyzjach, co do ich dalszych działań;
- przekazywać do wyższego sztabu kierownictwa każde uchybienie w zakresie realizacji celów ćwiczenia.

6. DOKUMENTY PLANISTYCZNE ĆWICZEŃ SOJUSZNICZYCH

Problematyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń wojskowych w armiach państw NATO regulowana jest przez dwa typy dokumentów.

Pierwszą grupę stanowią dokumenty normatywne o charakterze sojuszniczym – *Allied Publications (AP)* oraz porozumienia standaryzacyjne czyli *Standardization Agreements (STANAGS)*.

Podstawowym dokumentem regulującym problematykę przygotowania i prowadzenia ćwiczeń jest Dyrektywa do prowadzenia ćwiczeń przez głównych dowódców NATO (*Major NATO Commanders Directive – NADREX*).

Kolejny dokument normatywny, który jest bezpośrednio związany z ćwiczeniami wojskowymi to „wytyczne do planowania operacyjnego”. W odróżnieniu od Dyrektywy do prowadzenia ćwiczeń, która określa formę i treść dokumentów opracowywanych w trakcie przygotowania ćwiczeń wojskowych. „Wytyczne do planowania operacyjnego” określają i ujednolicają proces planowania oraz formę i treść dokumentów z tym związanych.

Szczegółowy wykaz dokumentów planistycznych i rozkazodawczych przedstawiono na **schemacie 21**, a dokumentów sprawozdawczych na **schemacie 22**.

ZAKOŃCZENIE

Najbliższy okres czasu w pełni pokaże i uświadomi nam Polakom, na jakim poziomie zrealizowano cele interoperacyjne i pozwoli jednocześnie ocenić ile pozostało do zrobienia, aby można było w pełni dostosować funkcjonowanie naszych sił zbrojnych do działania sił Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Konstatując na podstawie rozważań poczynionych w poprzednich rozdziałach (zagadnieniach) należy wysunąć następujące wnioski:

- wybór form i rodzajów ćwiczeń zależeć będzie głównie od celu jaki zamierza się osiągnąć w wyniku ich prowadzenia. Zadania w nich realizowane powinny w pierwszej kolejności dotyczyć zadań przewidzianych na okres wojny;
- w przyszłości najbardziej pożądanymi i dynamicznymi będą ćwiczenia dowódczo-sztabowe i ich odmiany;
- proces przygotowania ćwiczeń będzie realizowany w pięciu okresach po sobie następujących:
  - programowanie;
  - planowanie;
  - prowadzenie;
  - ocena;
  - meldowanie.
- proces opracowania ćwiczeń będzie znacznie wydłużony i perspektywiczny. Proces ten w zależności od ćwiczenia może trwać nawet do kilku lat;
- w ćwiczeniach oprócz wojsk operacyjnych będą uczestniczyły przedstawicielstwa administracji państwowej wyspecjalizowanych komórek, agend krajowych (regionalnych i międzynarodowych);

- w procesie planowania ćwiczeń występuje jednoznaczny podział zadań pomiędzy grupę planowania ćwiczenia, a oficerów sztabu operacyjnego określonego szczebla;
- w procesie planowania i prowadzenia ćwiczenia główną rolę odgrywają następujące osoby (dowódcy) funkcyjne, tzn. oficer odpowiedzialny za przeprowadzenie ćwiczenia OSE, oficer prowadzący ćwiczenie OCE i kierownik (dyrektor) ćwiczenia;
- zasadnicze znaczenie dla całego okresu planowania będą miały konferencje planistyczne, okresowe spotkania, seminaria, itp.;
- główną zasadą prowadzenia ćwiczeń będzie rozgrywanie ich w realnym czasie;
- dużą rolę w ćwiczeniu odgrywać będzie system oceniania i meldunków pozwalających na zbieranie doświadczeń i wykorzystanie ich w następnych ćwiczeniach.

WYKAZ LITERATURY

1. AAP-6(U), NATO *Glossary of Terms and Definitions*.
2. ATP-35(B) *Land Force Tactical Doktrine*.
3. Halik J., Ślemp Wł.: Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń operacyjno-taktycznych w wojskach lądowych państw NATO. *Myśl Wojskowa* nr 1/1999.
4. Hauzer Wł.: Ćwiczenia szczebla operacyjno-taktycznego w systemie szkolenia SZ wybranych państw NATO. Szt. Gen. WP, Warszawa 1997.
5. Regulamin wojsk lądowych USA: FM 25-100 i FM 25-101. *Training the Force*. Washington 1990.
6. Regulamin Bundeswehry – HDv 101/200 Vs-NfD – Übungen. Bonn 1986.
7. Szulc B (red.): Ćwiczenia taktyczne i operacyjne w systemie szkolenia wojsk „Szkol – 2”. AON, Warszawa 1998.
8. Szumski H.: Wybrane aspekty uczestnictwa Sił Zbrojnych RP w strukturach wojskowych NATO. *Myśl Wojskowa* nr 4/1999.
9. Wiatr M.: W drodze do NATO. *Przegląd Wojsk Lądowych* nr 2/1997.
10. Zalewski Zb.: Nowy wymiar wojsk lądowych. *Myśl Wojskowa* nr 4/1999.
11. Żegnałek K.: Kształcenie w NATO. *Przegląd Wojsk Lądowych* nr 4/1997.

SCHEMATY

25
37
62

"PROCEDURA"

... UNORMOWANY PRZEPISAMI ZWYCZAJOWYMI
SPOSÓB POSTĘPOWANIA, ZAŁĄTWIANIA JAKIEJS
SPRAWY; TOK, TRYB, PRZEBIEG CZEGOŚ, NP.:
PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA ĆWICZEŃ
WOJSKOWYCH...

/SŁOWNIK JEZYKA POLSKIEGO
PWN, WARSZAWA 1989, T. 2, s. 926/

ZADANIEM

ZADANIEM

NA OBSZARZE KRAJU

- ORGANIZACJA I PROWADZENIE DZIAŁAŃ OBRONNO-ZACZEPNYCH W WYPADKU AGRESJI;
- LIKWIDACJA ZAGROZEŃ JAKIE STANOWIĄ LOKALNE KONFLIKTY ZBROJNE O MAŁEJ SKALI.

MILITARNE

POZA GRANICAMI KRAJU

- UDZIAŁ WYDZIELONYCH SIŁ W OPERACJACH MILITARNYCH SOJUSZU NATO WYMUSZAJĄCYCH I UTRWALAJĄCYCH POKÓJ.

NA OBSZARZE KRAJU

- UDZIAŁ W RATOWNICTWIE I LIKWIDACJI SKUTKÓW KLĘSK ŻYWIŁOWYCH I KATASTROF PRZEMYSŁOWYCH.

NIEMILITARNE

POZA GRANICAMI KRAJU

- UDZIAŁ W MISJACH POKOJOWYCH I AKCJACH HUMANITARNYCH

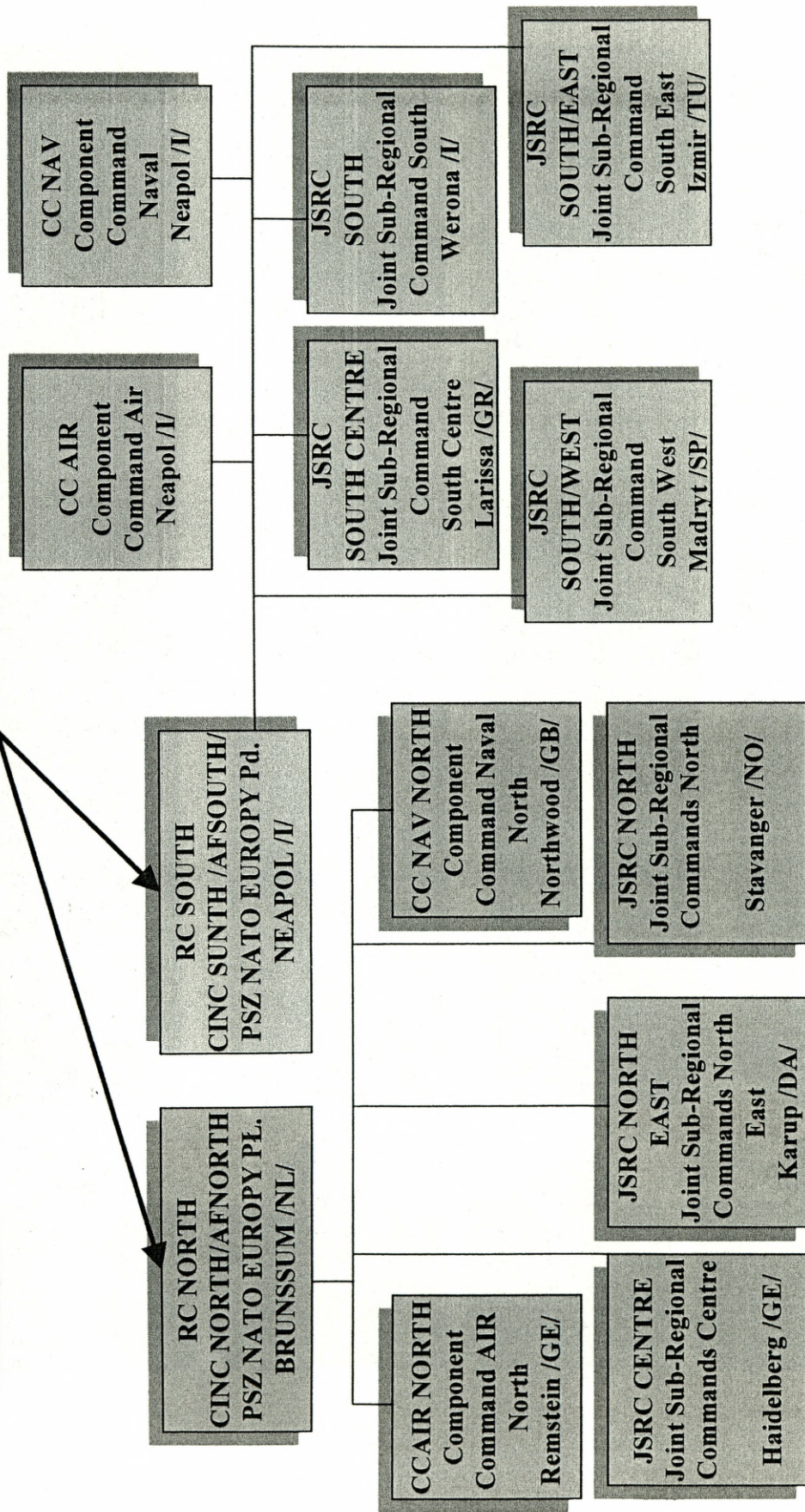

STRUKTURA DOWODZENIA NATO

SC ATLANTIC (ACLANT)
SACLANT
/Norfolk/ USA
stan - Virginia

S.C. EUROPE (ACE)
SACEUR / SHAPE
Mons/Casteaux
BELGIA

Oznaczenia:

S.C. EUROPE - Dowództwo Strategiczne Europy

RC NORTH - Regionalne Dowództwo Północne

RC SOUTH - Regionalne Dowództwo Południowe

CC - Component Command - Dowództwa złożone

JSRC - Połączone Dowództwa Podregionalne

CELE CWICZEŃ SOJUSZNICZYCH NATO (I)

WZMOCNIĆ

SPUJNOŚĆ SOJUSZU I ZDOLNOŚĆ BOJOWĄ W OKRESIE
ZMIAN ZACHODZĄCYCH W STRATEGII I STRUKTURACH
DOWODZENIA

PROMOWAĆ

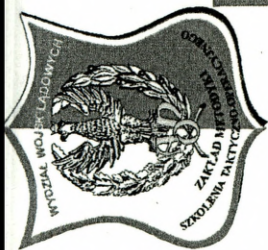
WZAJEMNE ZROZUMIENIE, ZAUFANIE, WSPÓLPRACĘ
I INTEROPERACYJNOŚĆ POMIĘDZY DOWÓDZTWAMI,
SIŁAMI NATO, A KRAJAMI PARTNERSKIMI W RAMACH
PROGRAMU PółP

SZKOLIĆ

WYŻSZYCH OFICERÓW NATO DO DZIAŁANIA W RAMACH
OPERACJI POŁĄCZONYCH I WIELONARODOWYCH NA
POZIOMIE STRATEGICZNYM I OPERACYJNYM

ĆWICZYĆ
OCENIAĆ
DOSKONALIĆ

PROCEDURY WYMAGANE W TOKU ĆWICZEŃ
DLA UTRZYMANIA ZDOLNOŚCI BOJOWEJ
I NUKLEARNEJ

CELE CWICZEŃ SOJUSZNICZYCH NATO (2)

ROZWIJAĆ
DOSKONALIĆ

INTEROPERACYJNOŚĆ, ELASTYCZNOŚĆ I MOBILNOŚĆ
WIELONARODOWYCH DOWÓDZTW I JEDNOSTEK /SIŁ/

DOSKONALIĆ

INTEROPERACYJNOŚĆ I UZGODNIENIA
STANDARYZACYJNE DOTYCZĄCE DOKTRYNY,
SPRZĘTU I PROCEDUR STOSOWANYCH W PSZ NATO

SPRAWDZIĆ

SYSTEM PLANOWANIA OPERACYJNEGO, USTALONE
PROCEDURY UŻYCIA SIŁ ZBROJNYCH ORAZ
PRZESTRZEGANIE USTALEŃ PUBLIKACJI
NORMATYWNYCH

CELE CWICZEŃ SOJUSZNICZYCH NATO (3)

SKUTECZNOŚĆ PSZ I ZINTEGROWANYCH STRUKTUR
DOWODZENIA NATO W PEŁNYM ZAKRESIE ZADAŃ
W OKRESIE POKOJU, KRYZYSU I WOJNY

POLITYCZNE, WOJSKOWE I CYWILNE ASPEKTY DOTYCZĄCE PLANÓW
OPERACYJNYCH, PROCEDUR I PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH
PRZEZ SOJUSZNIKÓW W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

ZDOLNOŚCI NATO W ROZWIĘCIU SIŁ SZYBKIEGO REAGOWANIA
W RÓŻNYCH OBSZARACH I ICH INTEGRACJI Z SIŁAMI REGIONALNYMI,
POD REGIONALNYM DOWÓDZTWE

DZIAŁANIA TAKTYCZNE NA POZIOMIE ODDZIAŁU I PODODDZIAŁU
WE WSZYSTKICH RODZAJACH I FORMACH WALKI

SYSTEMY DOWODZENIA, KONTROLI, ŁĄCZNOŚCI I ROZPOZNANIA
C3IS

SPRAWDZIĆ
OCENIĆ
DOSKONALIĆ

CELE CWICZEŃ SOJUSZNICZYCH NATO (4)

TESTOWAĆ
OCENIĆ
DOSKONALIĆ

PLANY ORAZ PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE I WSPIERAJĄCE
WOJSKA OPERACYJNE PRZEZ OBRONĘ CYWILNĄ,
JAK RÓWNIEŻ PROWADZENIE CYWILNO-WOJSKOWEJ
WSPÓLPRACY

KRYTERIA PODZIAŁU ĆWICZEŃ

FORMA /FORM/

ćwiczenia dowódczo-sztabowe (CPX)
ćwiczenia z wojskami (LIVEX)
ćwiczenia studyjne (Exercise Study)
ćwiczenia w zapobieganiu i rozwiązywaniu kryzysów (CMX)

RODZAJ /TYPE/

„syntetyczne” ćwiczenia dowódczo-sztabowe SYNEX (Synthetic Exercise)
ćwiczenia dowódczo-sztabowe wspomagane komputerowo CAX (Computer Assisted Exercise)
- ćwiczenie dowódczo-sztabowe rozproszone (Distributed CAX)
- ćwiczenie dowódczo-sztabowe nierozproszone (Non – distributed CAX)
ćwiczenia dowódcze w terenie CFX (Command Field Exercise)
- szkieletowe ćwiczenie dowódcze w terenie (The skeleton CFX)
- rozszerzone ćwiczenie dowódcze w terenie The enhanceal CPX – ECPX)
- połączone ćwiczenie dowódcze w terenie (The combined FTX and ECPX)
- ćwiczenie dowódcze w terenie z wojskami w ramach większego ćwiczenia dowódczo-sztabowego (An FTX within a larger CPX)
ćwiczenie na mapach (MAPEX)

CEL ĆWICZENIA /PURPOSE OF CONDUCT/

ćwiczenia proceduralne (Procedural Exercises)
ćwiczenia decyzyjne (Decision – Making Exercises)

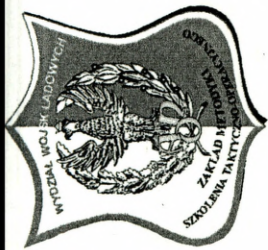
ROZMACH /EXTENT/

ćwiczenia NATO (NATO – wide Exercises)
inter – Command Exercises
intra – Command Exercises
ćwiczenia interoperacyjne (Operational inter-operability Exercises)

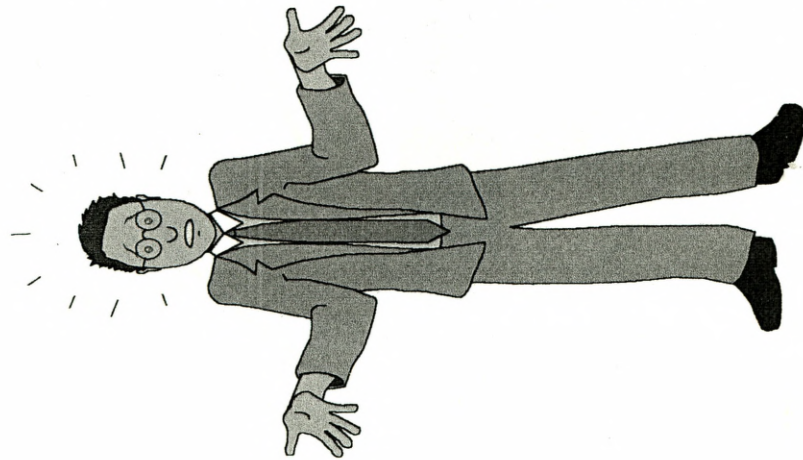
METODY KIEROWANIA ĆWICZENIEM I KONTROLI /CONTROL AND COMMAND/

ćwiczenia kontrolowane (Controlled Exercises)
z wcześniej opracowanym scenariuszem (Pre – scripting the Events)
ze scenariuszem dynamicznym (Dynamic scripting of the Events)
ćwiczenia o swobodnym przebiegu (Free play Exercises)

Podział ćwiczeń prowadzonych w wojskach lądowych państw NATO

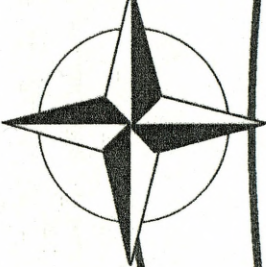
WYBÓR RODZAJU ĆWICZEŃ SOJUSZNICZYCH

- KOGO NALEŻY SZKOLIĆ ?
- JAKIE NALEŻY ZREALIZOWAĆ CELE SZKOLENIOWE ?
- KTÓRY RODZAJ ĆWICZENIA ZAPEWNI OSIĄGNIĘCIE ZAKŁADANYCH CELÓW ?
- JAKIMI ŚRODKAMI DYSPONUJE SIĘ /CZAS, BAZA SZKOLENIOWA, SPRZĘT, FUNDUSZE/ ?
- KTÓRY Z RODZAJÓW ĆWICZEŃ /LUB ZESTAWIENIE - KOMBINACJA ĆWICZEŃ/ ZAPEWNI POGODZENIE ZAKŁADANYCH CELÓW ZE ŚRODKAMI, KTÓRE PRZEZNACZONO NA ĆWICZENIE ?

CELE NATO

SZCZEGÓŁOWE

ZASADNICZE

PRZYJĘCIE
MILITARNYCH CELÓW
I KONCEPCJI ĆWICZENIA

CELE ĆWICZEŃ
NARODOWYCH

ROZWÓJ SYTUACJI

POŁOŻENIE WYJŚCIOWE

UCZESTNICTWO

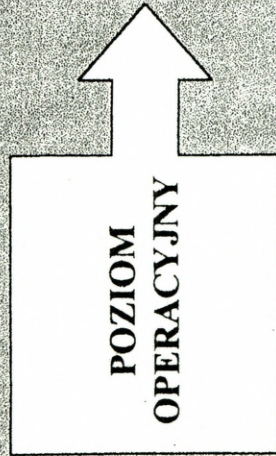
PLAN PRZEBIEGU

PROBLEMY SZKOLENIOWE
SYTUACJE KORYGUJĄCE

UMOWNE SYTUACJE
I DZIAŁANIA PRZECIWSTAWNYCH
STRON

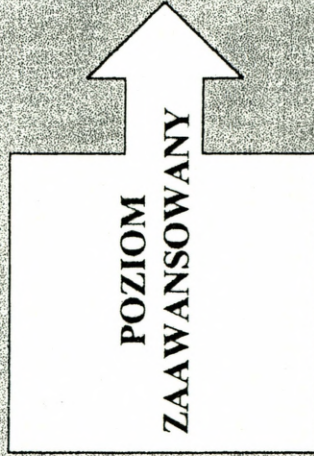
POZIOMY SZKOLENIA W RAMACH ĆWICZEŃ (WG DYREKTYWY PROWADZENIA ĆWICZEŃ NATO)

PRZYGOTOWANIE WYDZIELONYCH SIŁ DO NATO W TAKIM ZAKRESIE ABY OSIĄGŁY OKREŚLONĄ GOTOWOŚĆ BOJOWĄ WYMAGANĄ OD SIŁ WIELONARODOWYCH W CZASIE ROZWINIĘCIA OPERACYJNEGO, DZIAŁANIE W RÓŻNYCH SYTUACJACH W GOTOWOŚCI DO NOWYCH ZADAŃ.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOCZYWA NA:

- KRAJU Z KTÓREGO SĄ WYZNACZONE SIŁY;
- DOWÓDZTWACH PSZ NATO.

- SPEŁNIENIE KRYTERIÓW NATO W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI BOJOWEJ;
- PRZYGOTOWANIE NARODOWYCH SIŁ ZBROJNYCH, A TAKŻE WYDZIELONYCH DO FORMACJI WIELONARODOWYCH W ZAKRESIE FUNKCJONOWANIA DOWÓDZTW (SZTABÓW) NA SZCZEBŁACH TAKTYCZNYCH SZCZEGÓLNIE BRONI POŁĄCZONYCH, C 2 I ZAOPATRZENIA W RÓŻNYCH WARUNKACH POLA WALKI.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOCZYWA NA POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH SOJUSZU.

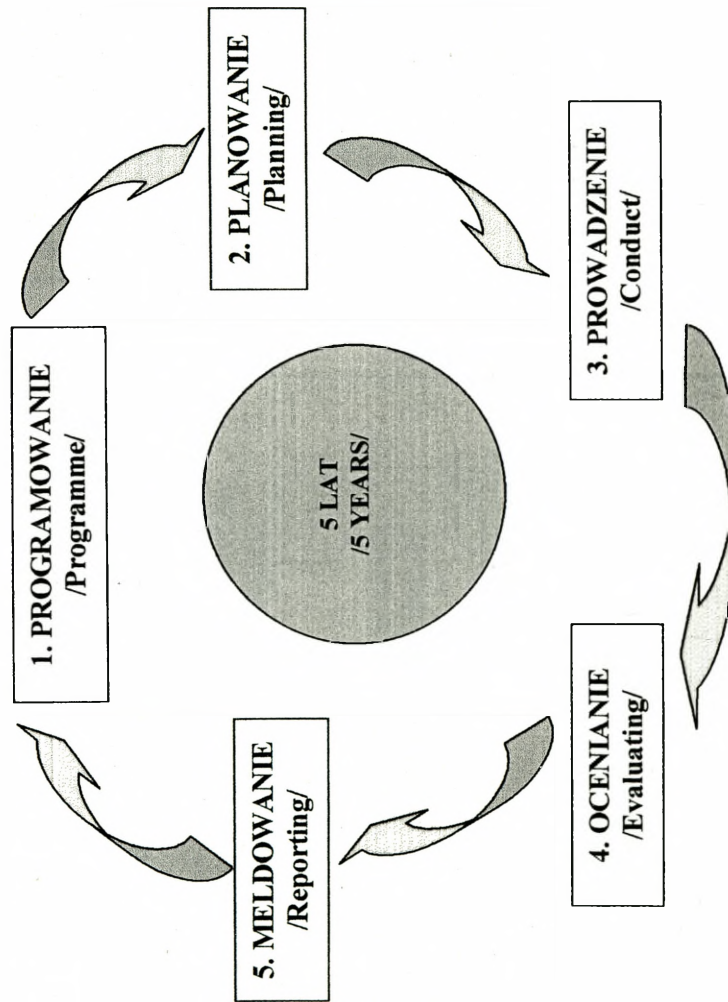

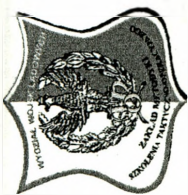
**DOKUMENTY PLANOWANIA
ĆWICZEŃ**
(*DOCUMENTS EXERCISE PLANNING*)

- **PODRECZNIK (WYTYCZNE) DO PLANOWANIA ĆWICZEŃ - PSZ NATO EUROPY
ŚRODKOWEJ (BI - MNC EXERCISE PLANNING GUIDE - EPG)**
- **PODRECZNIK ĆWICZEŃ NATO - DYREKTYWA I PROGRAM
(BI-SC NATO EXERCISE DIRECTIVE AND PROGRAMME - NEDP 1999-2003 dttd 10 Sep '98)**
- **ĆWICZENIA (SZKOLENIE) KWATERY GŁÓWNEJ - DYREKTYWA I PROGRAM
(JHQ CENTRE TRAINING DIRECTIVE AND PROGRAMME - JHQ C TDP)**

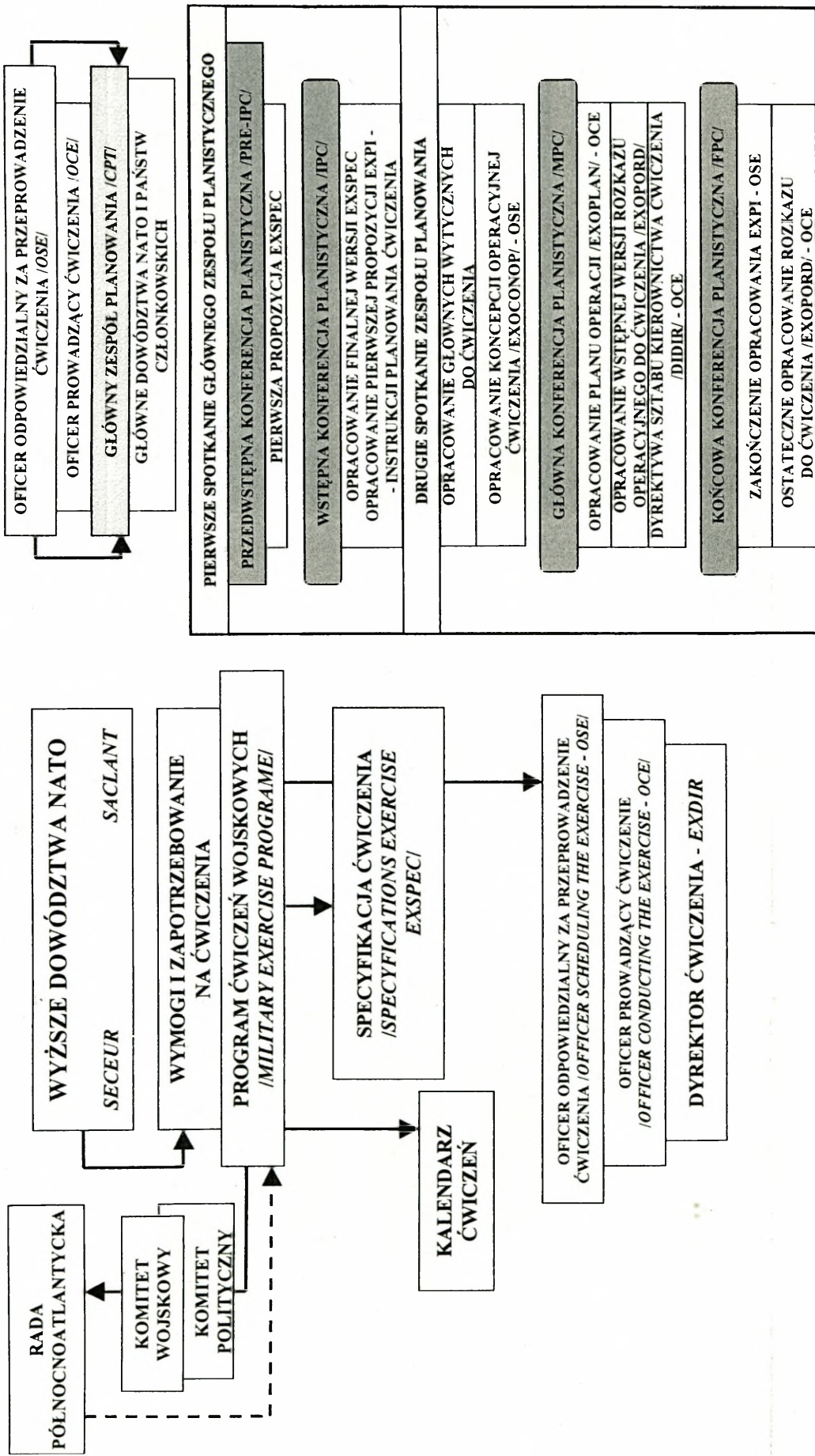
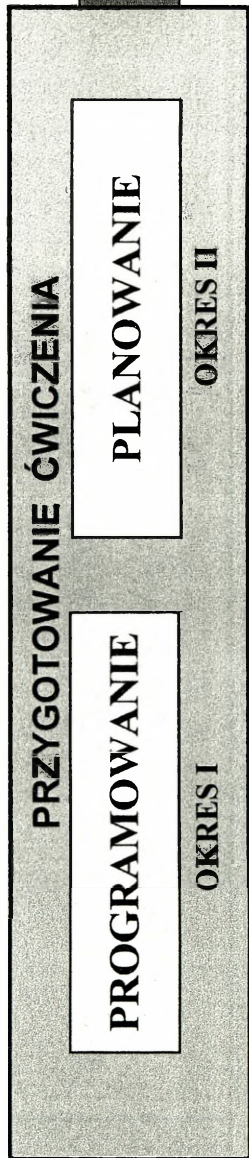

CYKL ĆWICZEŃ NATO (NATO EXERCISE CYCLE)

ETAP I

PROCES PLANOWANIA ĆWICZENIA (EXERCISE PLANNING PROCESS)

JAK ZORGANIZOWAĆ PROCES PLANOWANIA ?

GLÓWNA KONFERENCJA
PLANISTYCZNA

II SPOTKANIE GŁÓWNEGO
ZESPOŁU PLANISTYCZNEGO

PRZEGLĄD DOKUMENTÓW

WSTĘPNA KONFERENCJA
PLANISTYCZNA

OSE/OCE
BRIEFING

I SPOTKANIE GŁÓWNEGO
ZESPOŁU PLANISTYCZNEGO

PRZEDWSTĘPNA KONFERENCJA
PLANISTYCZNA

OSE/OCE
ODPRAWA - AKTUALIZACJA
UZGODNIEN

PLANOWANIE WŁAŚCIWE

OPRACOWANIE LIST
WYDARZEŃ I INCYDENTÓW

KONCOWA KONFERENCJA
PLANISTYCZNA

SZKOLENIE WEWNĘTRZNE

DYSKUSJA PO ĆWICZENIU

REKONESANS
USTALENIE
PROBLEMÓW
ĆWICZENIA
W TERENIE

OPRACOWANIE
DOKUMENTACJI
ĆWICZENIA

PRZYGOTOWANIE
DO ĆWICZENIA
SEMINARIA,
WARSZTATY,
STUDIOWANIE LITERAT.

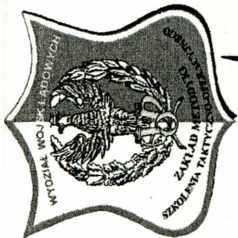
KONFERENCJE
PLANISTYCZNE

ODPOWIEDZIALNY

CZAS
PLANOWANIA

Rekonesans dowódcy w rejonie ćwiczenia OSE	Opracowanie koncepcji opracowania ćwiczenia /EXCONOP/ Opracowanie EXOPLAN Opracowanie DIDIR	Kontynuacja oprac. instr. planowania ćwiczenia /EXPI/ Pierwsza wersja rozkazu o przeprow. ćwiczenia	Ostateczna wersja rozkazu operac. do ćwiczenia /EXOPORD/	Ostateczna wersja instr. Planow. ćwicz. /EXPI/	Raport Pierwszego wrażenia	Omówienie ćwiczenia	Raport o ćwiczeniu	Końcowy raport o ćwiczeniu
Opracowanie pierwszej propozycji specyfikacji ćwiczenia (EXSPEC)	Finalna wersja EXSPEC Pierwsza propozycja instrukcji planowania ćwiczenia EXPI							
Przedwstępna konferencja planistyczna (PRE - IPC)	Wstępna konferencja planistyczna (IPC)	Główna konferencja planistyczna (IMPC)	Końcowa konferencja planistyczna (FPC)					
OSE	OSE/OCE	OSE/OCE	OSE	OSE/OCE	OSE	OCE	OSE	OSE
3	6	9	12	15	18	21	24	
	Studium literatury, szkolenia	Studium literatury, szkolenia, warsztaty	Szkolenia, seminaria, warsztaty					

Planowanie ćwiczenia w cyklu 18 miesięcznym

ETAP II

REALIZACJA ĆWICZENIA

**PROWADZENIE
ĆWICZENIA**

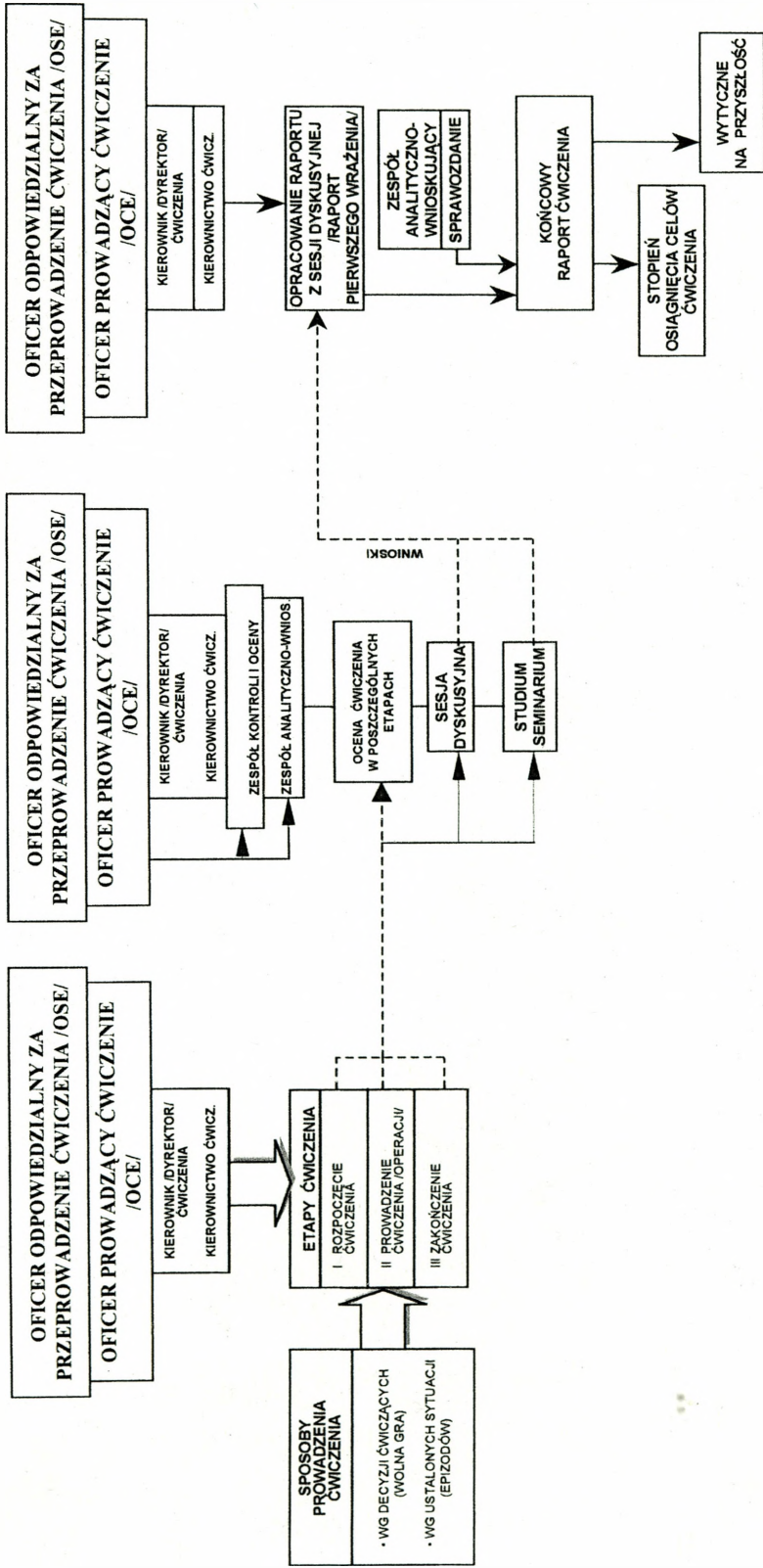
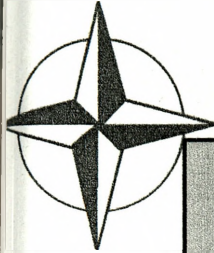
OKRES III

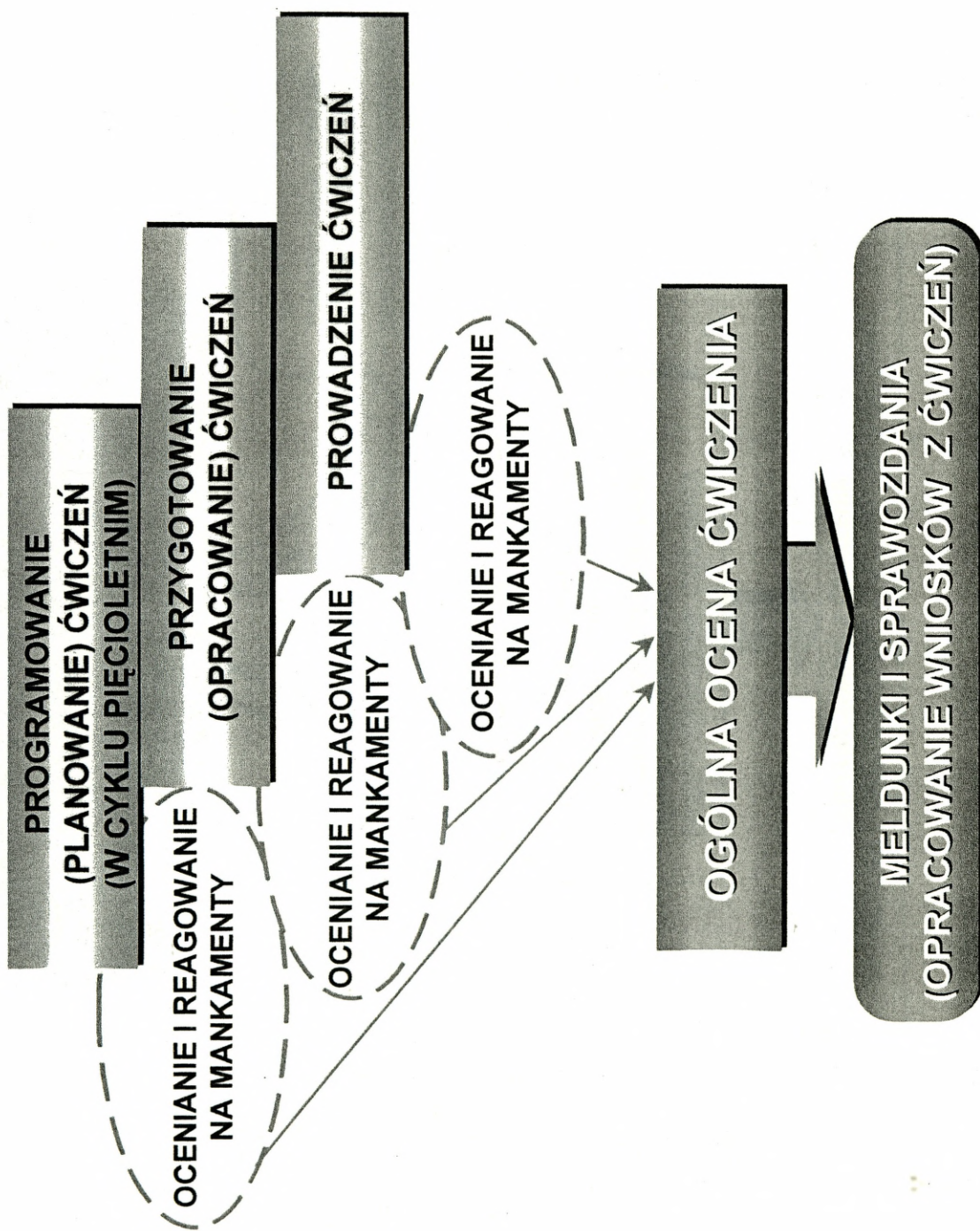
**OCENIANIE
ĆWICZENIA**

OKRES IV

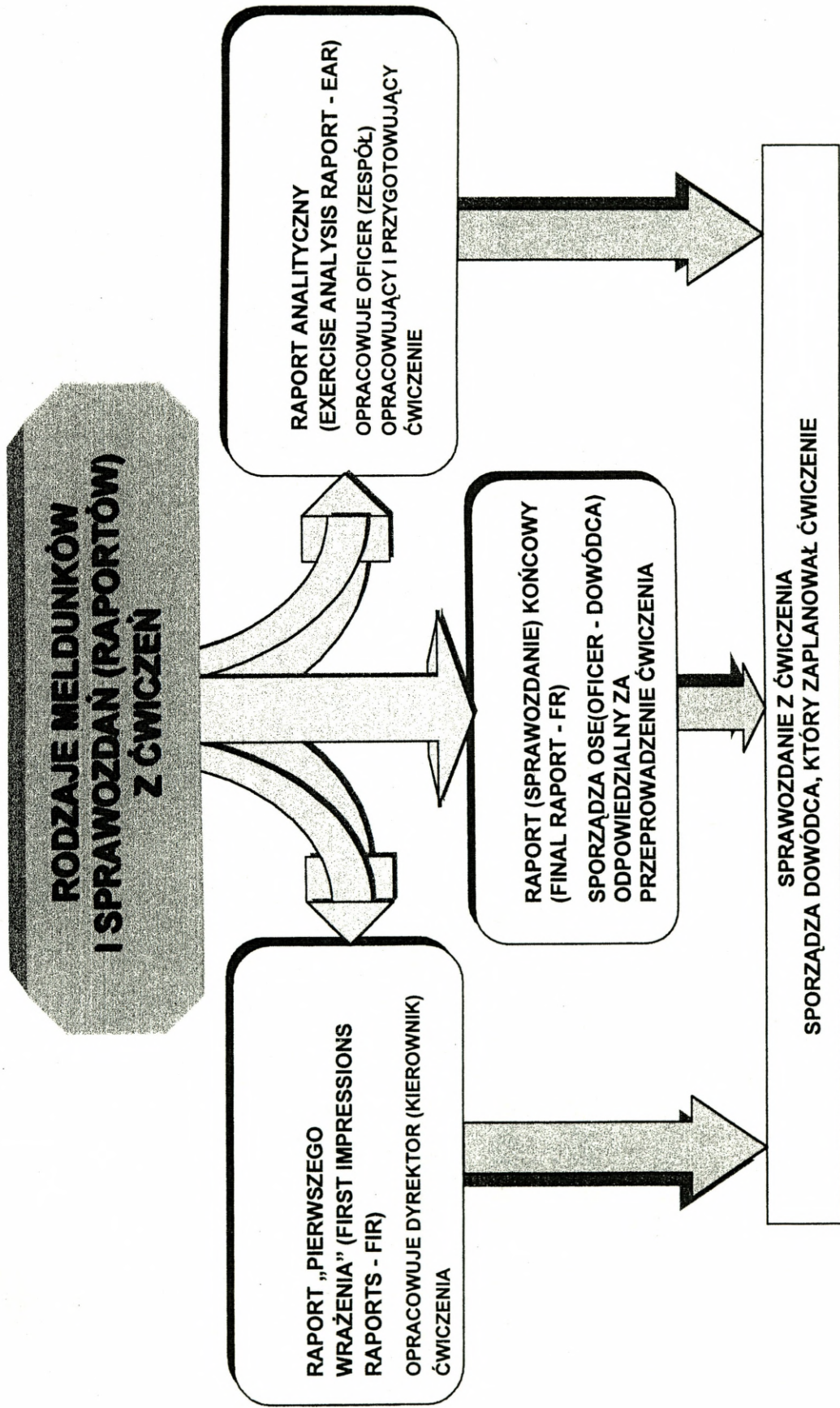
**MELDOWANIE
/SPAWOZDAWCZOŚĆ/**

OKRES V

Etapy oceniania ćwiczeń

Rodzaje sprawozdań z ćwiczeń

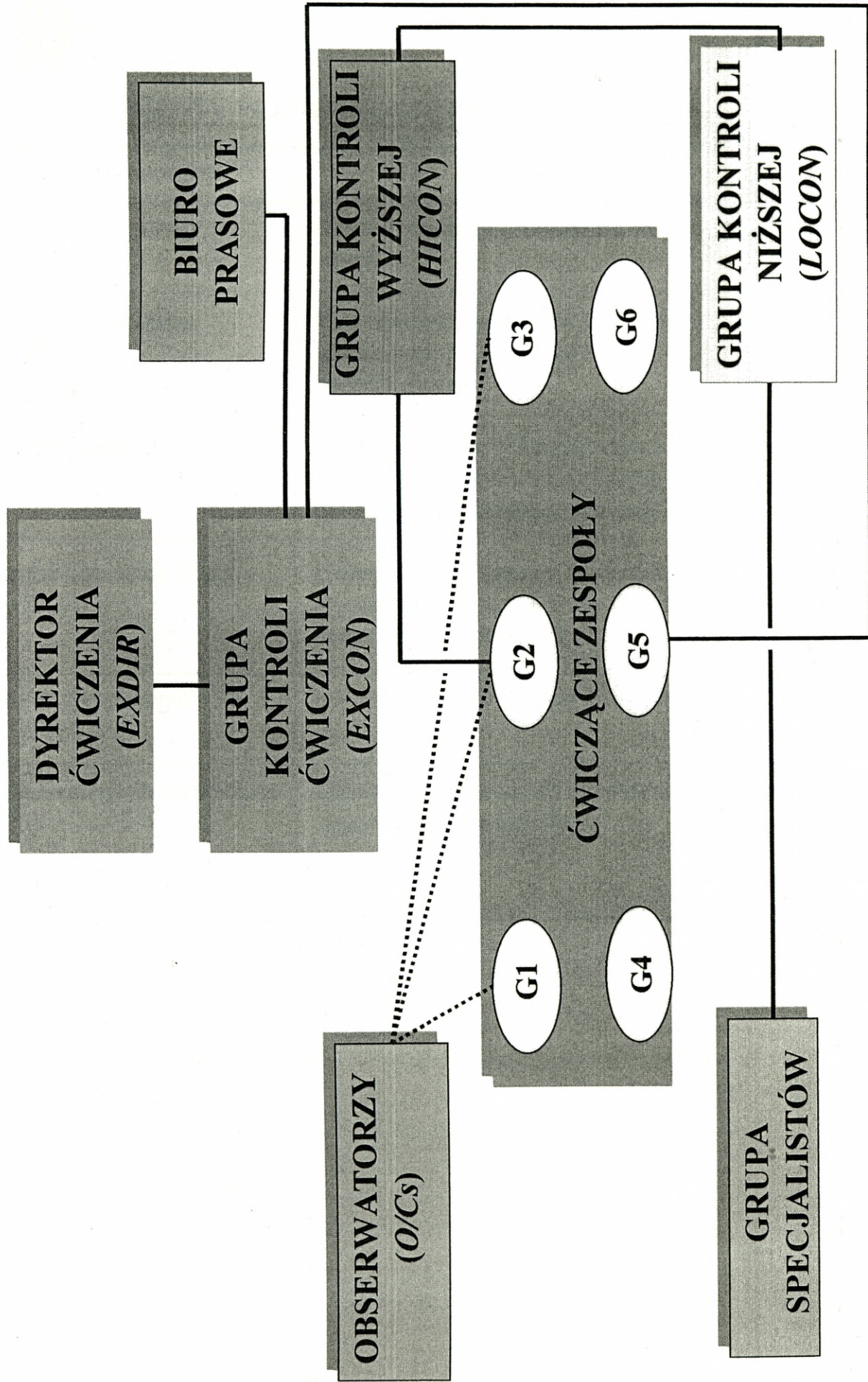
**SPRAWOZDANIA Z ĆWICZEŃ
(EXERCISE REPORTINGS)**

- **DYSKUSJA O (PO) ĆWICZENIU (POST EXERCISE DISCUSSION - PXD)**
- **MELDUNEK PO ĆWICZENIU (POST EXERCISE REPORT - PXR)**
- **MELDUNEK PIERWSZEGO WRAŻENIA (FIRST IMPRESSION REPORT - FIR)**
- **MELDUNEK KOŃCOWY (FINAL EXERCISE REPORT - FER)**
- **SPRAWOZDANIE ANALITYCZNE Z ĆWICZENIA (EXERCISE ANALYSIS REPORT - EAR)**

ORGANIZACJA SYSTEMU NADZORU I KONTROLI ĆWICZENIA TYPU CPX

**WYKAZ
DOKUMENTÓW OPRACOWYWANYCH DO
ĆWICZEŃ W PSZ NATO**

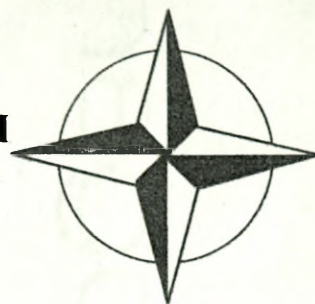

DOKUMENTY PLANISTYCZNE I ROZKAZODAWCZE

Lp.	Nazwa dokumentu	Treść dokumentu
1.	Exercise Programme (EXPROG)	Program ćwiczeń prowadzonych w okresie 5-cio letnim
2.	Exercise Specification (EXSPEC)	Podstawowe wymagania w zakresie formy, celu, scenariusza, niezbędnych sił, implikacji politycznych i kosztów
3.	Exercise Planning Instruction (EXPI)	Rozwinięta specyfikacja ćwiczenia dokonana przez OSE w celu udokładnienia wytycznych dla grupy planowania ćwiczenia
4.	Exercise Operation Order (EXOPORD)	Dokument zawierający szczegółowe rozkazy w celu umożliwienia prowadzenia ćwiczenia przez zaangażowane siły
5.	Exercise Supplement (EXSUPP)	Dokument uzupełniający EXOPORD
6.	Initial Exercise Press Release (IEPR)	Oświadczenie prasowe obejmujące pierwsze informacje o ćwiczeniu

WYKAZ DOKUMENTÓW OPRACOWYWANYCH DO ĆWICZEŃ W PSZ NATO

DOKUMENTY SPRAWOZDAWCZE

Lp.	Nazwa dokumentu	Treść dokumentu
1.	Exercise Brief (EXBRIEF)	Dokument zawierający dane o przebiegu ćwiczenia przygotowany do przekazania przez Wojskowe Centrum Prasowe
2.	Exercise Form (FORMEX)	Dzienniki i tabele przygotowane do odnotowywania danych o ćwiczeniu
3.	First Impression Report (FIR)	Raport/Meldunek pierwszego wrażenia sporządzony bezpośrednio po zakończeniu ćwiczenia lub po określonym etapie ćwiczenia
4.	Preliminary Exercise Report	Wstępny meldunek zawierający najważniejsze oceny i doświadczenia lub wskazania do wniesienia natychmiastowych korekt
5.	Post Exercise Discussion (PXD) Report	Pisemny meldunek zawierający dane z dyskusji przeprowadzonej bezpośrednio po zakończeniu ćwiczenia
6.	Exercise Analysis Report	Meldunek zawierający wyniki analiz ćwiczenia dokonanych przez niezależny zespół badawczy
7.	Final Exercise Report	Oficjalny meldunek o przebiegu ćwiczenia sporządzony przez OSE. Obejmuje omówienie ćwiczenia z wnioskami i zaleceniami do realizacji w toku przygotowania i prowadzenia kolejnego ćwiczenia
8.	Annual Military Exercise Report	Meldunek, składany przez głównych dowódców NATO do Komitetu Wojskowego oraz przez każde dowództwo NATO do wyższego dowództwa, obejmujący najważniejszy aspekty ćwiczeń prowadzonych w ubiegłym roku

